

3160

UCHWAŁA Nr LX/830/V/2009 RADY MIASTA POZNANIA

z dnia 15 września 2009 r.

**w sprawie: zmiany uchwały Rady Miasta Poznania Nr XLVIII/629/V/2009 z dnia 13 stycznia 2009 r.
w sprawie Regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków**

Na podstawie art. 3 ust. 2 pkt 2 i art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (t. j. Dz.U. z 2006 r. Nr 123, poz. 858 i z 2007 r. Nr 147, poz. 1033) uchwała się, co następuje:

§1. W §18 ust. 1 zmienianej uchwały otrzymuje brzmienie:

„Do rozliczeń z odbiorcami usług stosuje się jednomiesięczne, dwumiesięczne, trzymiesięczne, sześciomiesięczne lub jednoroczne okresy obrotowe, ustalone w umowie zawartej z odbiorcą usług”.

§2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Poznania.

§3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Przewodniczący
Rady Miasta Poznania
(-) *Grzegorz Ganowicz*

3161

UCHWAŁA Nr XXXIX/443/2009 RADY MIASTA GNIEZNA

z dnia 16 września 2009 r.

w sprawie przyjęcia „Programu opieki nad zabytkami Miasta Gniezno na lata 2009–2012”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001 r. Nr 142 poz. 1591 z późniejszymi zmianami) i art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162 poz. 1568 z późniejszymi zmianami) Rada Miasta Gniezno uchwała co następuje:

§1. Postanawia się o przyjęciu „Programu opieki nad zabytkami Miasta Gniezno na lata 2009–2012”, stanowiącego załącznik do niniejszej uchwały.

§2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Gniezno.

§3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Przewodniczący Rady
(-) *Jerzy Stachowiak*

Załącznik
do Uchwały nr XXXIX/443/09
Rady Miasta Gniezno
z dnia 16 września 2009 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA GNIEZNO NA LATA 2009-2012

Spis treści

I. Wprowadzenie

II. Uwarunkowania prawne

1. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

2. Obowiązek samorządów

III. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego miasta

1. Strategia rozwoju województwa wielkopolskie-

go

2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego

IV. Zasoby dziedzictwa kulturowego miasta

1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków

2. Zabytki nieruchome w gminnej ewidencji zabytków

3. Krajobraz kulturowy

4. Zabytki ruchome
5. Zabytki archeologiczne
 - 5.1. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków
 - 5.2. Wykaz stanowisk archeologicznych o czytelnej formie krajobrazowej
 - 5.3. Zestawienie stanowisk archeologicznych z terenu miasta Gniezno
- V. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego miasta
 1. Stan zachowania i obszary największego zagrożenia zabytków
 - 1.1. Stan zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków
 - 1.2. Stan zachowania zabytków nieruchomych w gminnej ewidencji zabytków
 - 1.3. Stan zachowania zabytków ruchomych
 - 1.4. Stan zachowania dziedzictwa archeologicznego
 2. Obszary największego zagrożenia dla zabytków w mieście
 - 2.1. Obszary największego zagrożenia zabytków nieruchomych
 - 2.2. Obszary największego zagrożenia zabytków ruchomych
 - 2.3. Obszary największego zagrożenia dziedzictwa archeologicznego
 3. Uwarunkowania wynikające ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta
 4. Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego miasta
 5. Uwarunkowania wynikające z ochrony przyrody i równowagi ekologicznej
- VI. Cele gminnego programu opieki nad zabytkami miasta Gniezno
- VII. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami miasta Gniezna
 1. Gminna ewidencja zabytków
 - 1.1. Sporządzenie gminnej ewidencji zabytków nieruchomych
 - 1.2. Sporządzenie gminnej ewidencji zabytków archeologicznych
 2. Rozpoznanie perspektyw tworzenia parków kulturowych na terenie miasta
 3. Wyznaczenie stref ochrony stanowisk archeologicznych
 4. Udostępnianie i promocja zabytków nieruchomych
 5. Edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego
 6. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania i zagospodarowania
 7. Poprawa stanu zachowania zabytków nieruchomych na terenie miasta – kierunki działań i zadania
- VIII. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami miasta Gniezno
- IX. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami miasta Gniezno

X. Niektóre zewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami miasta Gniezno

I. Wprowadzenie

Gminny program opieki nad zabytkami miasta Gniezno jest uzupełniającym dokumentem planistycznym w stosunku do innych aktów planowania miejskiego. Jest jednocześnie aktem polityki administracyjnej służącym podejmowaniu planowanych działań dotyczących inicjowania, wspierania oraz koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego przez samorząd miejski.

Myślą przewodnią opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami dla miasta Gniezno jest uznanie potrzeby zachowania zasobów znajdującego się tutaj dziedzictwa kulturowego, a jednocześnie traktowanie tego dziedzictwa za zasadniczy czynnik wpływający na kształtowanie się tożsamości lokalnej i promocji turystycznej.

Głównym celem programu jest dążenie do znaczącej poprawy stanu zasobów dziedzictwa kulturowego na terenie miasta, w szczególności w zakresie stanu zachowania i utrzymania obiektów zabytkowych oraz zachowania krajobrazu kulturowego. Ważne jest, aby realizacja tego celu dokonywała się przy współdziałaniu mieszkańców Gniezna. Dokument ten może służyć nie tylko jednostce samorządu terytorialnego, ale również osobom zainteresowanym kulturą i dziedzictwem kulturowym.

Program opracowany został na cztery lata, tj. na okres 2009–2012. Jest dokumentem, który będzie cyklicznie aktualizowany. W trakcie jego realizacji prowadzony będzie monitoring. Dzięki temu możliwe stanie się uwzględnienie nowych uwarunkowań prawnych, społecznych i gospodarczych, co pozwoli na sprecyzowanie lub modyfikację przyjętych kierunków działania oraz priorytetów.

Wskazane w obecnym dokumencie działania są zgodne z wojewódzkimi i miejskimi dokumentami planistycznymi, a nakreślone zadania oraz zaproponowane rozwiązania odpowiadają ustawowym regulacjom z dziedziny ochrony zabytków w Polsce.

II. Uwarunkowania prawne

1. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Podstawowym dokumentem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2003 r. Nr 162 poz. 1568 z późniejszymi zmianami), w dalszej części niniejszego tekstu zwana ustawą.

W myśl art. 6 ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

- 1) zabytki nieruchome będące w szczególności: krajobrazami kulturowymi, układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i ze-

społami budowlanymi,
działami architektury i budownictwa,
działami budownictwa obronnego,
obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
cmentarzami,
parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

2) zabytki ruchome będące w szczególności:

- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
- d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. z 1998 r. Nr 85 poz. 539 z późniejszymi zmianami),
- f) instrumentami muzycznymi,
- g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3) zabytki archeologiczne będące w szczególności:

- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- b) cmentarzyskami,
- c) kurhanami,
- d) relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ponadto ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej (art. 6 ust. 2).

Zgodnie z ustawą organem ochrony zabytków na terenie województwa wielkopolskiego jest Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków. Część swoich uprawnień w zakresie ochrony zabytków nieruchomych przekazał on w drodze specjalnego porozumienia Miejskiemu Konserwatorowi Zabytków w Gnieźnie.

2. Obowiązek samorządów

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na organy administracji publicznej obowiązek (art. 4):

zapewnienia warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie,

zapobiegania zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków,

udaremniania niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków,

przeciwdziałania kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę,

kontroli stanu zachowania i przeznaczenia zabytków,

uwzględniania zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Ponadto wskazana ustawa definiuje pojęcie opieki nad zabytkiem, tym samym nakładając na jego właściciela lub posiadacza obowiązek zapewnienia warunków (art. 5):

naukowego badania i dokumentowania zabytku, prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku,

zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie,

korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości,

popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Opracowanie programu opieki nad zabytkami jest zadaniem własnym samorządu terytorialnego. W myśl art. 87 ust. 1 ustawy zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami. Program przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 87 ust. 3). Następnie po dwóch latach od ogłoszenia w dzienniku urzędowym programu opieki nad zabytkami zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy (art. 87 ust. 4 i 5).

Zadania z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego zawarte są również w ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001 r. Nr 142 poz. 1591 z późniejszymi zmianami). Treść art. 7 ust. 1 pkt 9 stanowi, iż do zadań własnych gminy należy zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, a w szczególności zadania te obejmują m. in. sprawy kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

III. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego miasta

1. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego

„Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego

do roku 2020" jest dokumentem przyjętym przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego Uchwałą Nr XLII/692A/05 z dnia 19 grudnia 2005 r.

Strategia określa uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju województwa, wśród nich zachowanie wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego przy uwzględnieniu potrzeb przyszłych pokoleń. Ustalenia zawarte we wskazanym dokumencie stanowią podstawę do sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa.

Celem generalnym „Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego” jest Poprawa jakości przestrzeni województwa, systemu edukacji, rynku pracy, gospodarki oraz sfery społecznej skutkująca wzrostem poziomu życia mieszkańców.

Cel generalny ma być realizowany przy pomocy celów strategicznych i operacyjnych, które mają być podporządkowane wskazanemu celowi generalnemu. Największe znaczenie dla dziedzictwa kulturowego ma cel strategiczny Dostosowanie przestrzeni do wyzwań XXI wieku (cel strategiczny 1). Osiągnięcie tego celu nastąpić ma poprzez realizację celów operacyjnych, w tym celu operacyjnego Wzrost znaczenia i zachowania dziedzictwa kulturowego (cel operacyjny 1.3).

Nie bez znaczenia dla ochrony środowiska kulturowego jest również cel operacyjny Zwiększenie efektywności wykorzystania potencjałów rozwojowych województwa (cel strategiczny 2). Ma być on realizowany poprzez cel operacyjny Zwiększenie udziału usług turystycznych i rekreacji w gospodarce regionu (cel operacyjny 2.4).

Zgodnie z założeniami przyjętymi dla celu operacyjnego 1.3 (wzrost znaczenia i zachowania dziedzictwa kulturowego): „Dziedzictwo kulturowe w rozwoju Wielkopolski pełni kilka funkcji. Jest ono czynnikiem integracji społecznej, stanowi instrument promocji regionu oraz przyczynia się do rozwoju gospodarczego, gdyż może być bazą dla turystyki i usług kulturalnych. Szczególnie ważnym elementem tego dziedzictwa jest wielkopolska kultura przedsiębiorczości”.

Cel ten realizowany będzie przede wszystkim poprzez:

- 1) inwestycje w instytucje kultury,
- 2) ochronę dorobku kulturowego,
- 3) wsparcie działań powiększających dorobek kulturalny regionu,
- 4) promocję aktywności kulturalnej mieszkańców.

Dla celu operacyjnego 2.4 (Zwiększenie udziału usług turystycznych i rekreacji w gospodarce regionu) przyjęto założenie, iż „Przyrodnicze, krajo-
brazowe oraz kulturowe atuty Wielkopolski tworzą szanse na rozwój sektora usług turystyczno - rekreacyjnych. W połączeniu z turystyką biznesową sektor ten ma szanse na znaczny udział w gospodarce regionu. Jest to tym bardziej ważne, iż tego typu usługi generują dużą liczbę miejsc pracy przy stosunkowo niskich nakładach”.

Cel ten realizowany będzie przede wszystkim po-

przez:

- 1) inwestycje w infrastrukturę poprawiającą stan zagospodarowania obszarów atrakcyjnych pod względem turystycznym i rekreacyjnym, z poszanowaniem wymogów ochrony środowiska,
- 2) wsparcie bazy noclegowej i gastronomicznej,
- 3) promocję przedsiębiorczości w tym zakresie,
- 4) wsparcie rozwoju agroturystyki,
- 5) promocję turystyki alternatywnej.

Realizacja celów strategicznych i operacyjnych wskazanych w strategii rozwoju województwa wymaga uwzględnienia celów horyzontalnych, tj. ładu przestrzennego (cel horyzontalny 1), który uznany został za jeden z głównych czynników kształtujących konkurencyjność Wielkopolski oraz zrównoważonego rozwoju (cel horyzontalny 2).

Cel horyzontalny 1 (ład przestrzenny) realizowany ma być m. in. poprzez:

- 1) osiągnięcie zgodności form wykorzystania poszczególnych obszarów zgodnie z ich naturalnymi predyspozycjami lub przy minimalizacji konfliktów z nimi,
- 2) właściwe kształtowanie sieci osadniczej przy utrwalaniu jej wielostopniowej, hierarchicznej struktury, wielofunkcyjności oraz ograniczaniu antropopresji na pozostałe obszary.

Z kolei cel horyzontalny 2 (zrównoważony rozwój) wymaga, zgodnie z założeniami wskazanego dokumentu, respektowania następujących zasad:

- 1) solidarności wszystkich ludzi – zarówno na poziomach lokalnym, regionalnym, krajowym i globalnym, jak i między obecnym a przyszłymi pokoleniami,
- 2) ostrożności – wybory dokonywane dzisiaj nie mogą ograniczyć swobody wszystkich uczestników życia społeczno - ekonomicznego w przyszłości,
- 3) współuczestnictwa – zaangażowanie wszystkich uczestników życia społeczno - gospodarczego w regionie.

2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego

W dniu 26 listopada 2001 roku Uchwałą nr XLII/628/2001 Sejmik Województwa Wielkopolskiego przyjął „Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego”. Dokument ten określa zasady kształtowania struktury przestrzennej województwa w długim horyzoncie czasowym, w tym: wymagania w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego i ochrony dziedzictwa kulturowego z uwzględnieniem obszarów podlegających szczególnej ochronie.

Zgodnie z zapisami wskazanego dokumentu podstawową zasadą kształtowania rozwoju województwa powinno być optymalne wykorzystanie szeroko rozumianych uwarunkowań wewnętrznych oraz szans wynikających z uwarunkowań zewnętrznych dla zaspokajania potrzeb mieszkańców i sprawnego funkcjonowania podmiotów gospodarczych znajdujących się na terenie województwa. Z zasady tej

wynikają przesłanki znaczące dla ochrony dziedzictwa kulturowego województwa:

- 1) przesłanka 1: nie zaprzepaścić posiadanych przez województwo możliwości wynikających z położenia, tradycji, istniejącego potencjału środowiska przyrodniczego, walorów społecznych i gospodarki, a także image Wielkopolski;
- 2) przesłanka 2: chroniąc posiadane dobra, efektywnie je wykorzystywać, a równocześnie w miarę możliwości je pomnażać oraz poprawić ich jakość.

Zasadniczym celem dla kształtowania polityki przestrzennej województwa wielkopolskiego jest harmonijny, zrównoważony rozwój całego terytorium województwa poprzez poprawę jakości zagospodarowania przestrzennego i wzrost wewnętrznej spójności województwa. Jedną z zasadniczych kategorii, do której sprowadzić można cele zagospodarowania przestrzennego województwa, jest tworzenie warunków do poprawy jakości życia i rozwoju zrównoważonego, które w rozumieniu planu zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego oznacza m. in.:

- 1) zachowanie właściwych proporcji między elementami zagospodarowania przestrzennego w dążeniu do harmonijnego rozwoju,
- 2) poprawę walorów estetycznych struktur przestrzennych i krajobrazu.

Za główne zasady zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego uznano m. in.:

- 1) tworzenie warunków do współistnienia środowiska przyrodniczego i zurbanizowanego,
- 2) zachowanie dziedzictwa kulturowego i wpisanie go w struktury przestrzenne i otaczający krajobraz.

W planie wojewódzkim przyjęto, że w zagospodarowaniu przestrzeni w odniesieniu do ochrony dziedzictwa kulturowego nie powinno się przekraczać następujących wskazań:

- 1) w obszarach chronionego krajobrazu nie powinno się lokalizować obiektów i urządzeń zakłócających w drastyczny sposób walory krajobrazowe,
- 2) ochronie podlegają obiekty cenne kulturowo, wymagające bezwzględnego zachowania dla przyszłych pokoleń oraz ich bezpośrednio otoczenie, w którym nie powinny być lokalizowane obiekty nieprzystosowane architektonicznie i funkcjonalnie,
- 3) w strefach ochrony konserwatorskiej zagospodarowanie winno odbywać się na warunkach określonych przez służby konserwatorskie,
- 4) strefy ochrony widokowej (osie widokowe, ciągi widokowe, dominanty przestrzenne, panoramy) powinny być wyznaczone poprzez stosowne zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin.

Jak to już wyżej wskazano generalnym celem

zagospodarowania przestrzeni województwa wielkopolskiego jest zrównoważony rozwój całego terytorium, łączący w sobie ład społeczny, ład ekonomiczny, ład ekologiczny i ład przestrzenny.

Ład przestrzenny można uzyskać m. in. przez:

- 1) dobre rozpoznanie prawideł tradycyjnego kształtowania przestrzeni miejskich i zastosowanie ich na nowo; formuła przywracania przestrzeni miejskiej musi uwzględniać możliwości wszelkich kreacji, a nowoczesne budynki o dobrej architekturze nie powinny być traktowane jako niepożądane, ale jako potencjalne wzbogacenie dziedzictwa kulturowego,
- 2) przestrzeganie wytycznych konserwatorskich w zakresie nie tylko poszczególnych obiektów objętych ochroną, ale również zasad zagospodarowania zabytkowych układów urbanistycznych,
- 3) „odkrycie” lokalnej architektury wiejskiej i zapewnienie możliwości wprowadzenia tradycyjnych gabarytów, form dachów, detali i rozwiązań materiałowych do obiektów o współczesnych standardach; nurt architektury regionalnej nie może mieć prawa wyłączności, ale powinien stanowić ważny wyróżnik przy kształtowaniu specyfiki lokalnej,
- 4) ochronę krajobrazu, a w rejonach o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych wykluczenie realizacji obiektów, które charakterem (gabaryty, powierzchnia zajmowanego terenu, rodzaj prowadzonej działalności) kolidują z otoczeniem.

Dla kształtowania przestrzeni miejskiej przyjęto m. in. następujące zasady:

- 1) ochrona dziedzictwa kulturowego, tożsamości i tradycyjnych elementów środowiska miejskiego, takich jak: zabytkowe dzielnice, budynki, dominanty przestrzenne, panoramy, tereny zielone i tereny otwarte; respektowanie zaleceń wynikających z przepisów ochronnych i poszerzenie zakresu ochrony prawnej,
- 2) wykorzystanie atutów wynikających z ukształtowania terenu, osi widokowych, dominant przestrzennych, panoram,
- 3) w zapisach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego podnoszenie wymogów architektury w stosunku do obiektów realizowanych na obszarach śródmieść oraz w pobliżu terenów o najwyższych walorach kulturowych i przyrodniczych,
- 4) podejmowanie opracowań dotyczących rewitalizacji zabytkowych dzielnic.

Dla kształtowania obszarów wiejskich przyjęto m. in. następujące zasady:

- 1) ochrona charakterystycznych układów rurelacyjnych oraz zespołów sakralnych, pałacowo - parkowych, folwarków, ochrona zabytkowych budynków mieszkalnych, gospodarczych, wiatraków, remiz, szkół, kuźni, młynów, gorzelnii i innych elementów specyficz-

nych dla architektury wiejskiej np. kapliczek, krzyży,

- 2) poszanowanie kształtowanej tradycyjnie różnorodności form osadnictwa wiejskiego w poszczególnych regionach,
- 3) twórcze wykorzystywanie wzorców architektury lokalnej przy formułowaniu warunków dla projektowanej zabudowy, odwoływanie się do architektury regionalnej Wielkopolski, preferowanie rodzimych materiałów budowlanych oraz tradycyjnych elementów małej architektury takich jak drewniane płoty, podmurówki z kamienia naturalnego itp.

Dla kształtowania otwartych przestrzeni przyjęto następujące zasady:

- 1) zakaz wznoszenia w pobliżu jezior, rzek, kanałów, krajobrazowych punktów widokowych lub na terenach o szczególnych walorach krajobrazowych obiektów budowlanych naruszających walory krajobrazowe i uniemożliwiających dostęp do nich,
- 2) wprowadzenie zieleni osłonowej wokół istniejących i projektowanych obiektów kolizyjnych w stosunku do krajobrazu,
- 3) narzucanie ograniczeń w sytuowaniu reklam, wykluczenie ich z miejsc o ciekawej ekspozycji.

Dla kształtowania przestrzeni wokół miejsc cennych kulturowo przyjęto następujące zasady:

- 1) dostosowanie zagospodarowania do masowego ruchu turystycznego i pielgrzymkowego (hotele, campingi, gastronomia, parkingi itp.),
- 2) ograniczenie działalności gospodarczej do nie kolidującej z wiodącą funkcją miejsca, a wspieranie działalności związanej z obsługą turystów czy pielgrzymów,
- 3) izolowanie tych miejsc od bezpośredniego styku z współczesnym zainwestowaniem, zachowanie niezbędnej otwartej przestrzeni w celu lepszego ich wyeksponowania.

Uznano następujące zasady w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego:

- 1) podstawową zasadą pozwalającą na zachowanie dóbr kultury dla przyszłych pokoleń jest bezwzględne przestrzeganie obowiązującego w tym zakresie prawa, ujętego w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
- 2) ochrona krajobrazu kulturowego może być realizowana poprzez właściwe zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin.

IV. Zasoby dziedzictwa kulturowego miasta

Ochrona i opieka nad zabytkami, aby była skuteczna, powinna być realizowana w oparciu o rzetelną wiedzę dotyczącą wartości kulturowych i ich znaczenia dla regionu. Równie ważną jest kwestia rozpoznania występujących problemów związanych między innymi ze stanem zachowania poszczegól-

nych obiektów, reagowania na występujące zagrożenia, a co za tym idzie powstrzymania dalszej degradacji zabytków oraz ich otoczenia.

Przesłanką niniejszej, ogólnej charakterystyki zasobów kulturowego dziedzictwa miasta jest pomoc w sformułowaniu zadań i celów, które służyć będą realizacji działań na rzecz ochrony i zachowania tego dziedzictwa.

Miasto Gniezno, siedziba powiatu, usytuowane we wschodniej części województwa wielkopolskiego, zajmuje obszar 40,89 km². Zamieszkuje je ok. 71.500 osób.

Pod względem przynależności fizycznogeograficznej miasto znajduje się na terenie Pojezierza Gnieźnieńskiego, będącego częścią makroregionu zwanego Pojezierzem Wielkopolskim. Krajobraz ukształtowany tu został przez poznańską fazę zlodowacenia wiślanego. Charakterystycznym elementem tego krajobrazu jest pasmo wzgórz ciągnących się równoleżnikowo od Gniezna do Trzemeszna, a następnie skręcających na południowy wschód w stronę Konina. Drugim ważnym elementem krajobrazu są jeziora rynnowe pochodzenia polodowcowego: Jezioro Jelonek, Jezioro Świętokrzyskie i Jezioro Winiary.

Na terenie miasta znajdują się tereny leśne zajmujące 12% powierzchni miasta (ok. 500 ha). Największe kompleksy występują w południowej części miasta (Las Miejski i Las Jelonek). Lasy te nie odgrywają większego znaczenia gospodarczego.

Gniezno jest ośrodkiem przemysłu lekkiego i spożywczego. Miasto położone jest na skrzyżowaniu dróg krajowych nr 5 Poznań – Bydgoszcz i nr 15 Jarocin – Toruń. Ponadto wybiegają stąd drogi wojewódzkie: w kierunku pd.-wsch. droga nr 260 do Słupcy, w kierunku pn.-zach. droga nr 190 do Chodzieży oraz w kierunku zach. droga nr 197 do Kiszkowa. Przez terytorium miasta przebiega także linia kolejowa o znaczeniu krajowym Poznań–Toruń oraz linia do Jarocina.

Obszar, na którym znajduje się obecne miasto w okresie VIII–X w. należał do terytorium plemiennego Polan, które odegrało kluczową rolę w procesie tworzenia państwa polskiego. W czasach piastowskich znajdował się ten teren w granicach ziemi gnieźnieńsko - kaliskiej, która przekształciła się następnie w województwo kaliskie, wchodzące w skład Wielkopolski. W 1768 r. na krótko uformowało się województwo gnieźnieńskie. Stan ten uległ zmianie w 1793 r., kiedy to w wyniku drugiego rozbioru Polski miasto włączone zostało w granice państwa pruskiego. W 1807 r. przyłączono je do Księstwa Warszawskiego, w obrębie departamentu poznańskiego, zaś w 1815 r. – do Wielkiego Księstwa Poznańskiego, w rejencji bydgoskiej. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości (1918 r.) Gniezno stało się siedzibą powiatu, wchodzącego w skład województwa poznańskiego. W czasach okupacji niemieckiej w latach 1939–1945 teren ten włączony został do III Rzeszy jako część składowa Kraju

Warty, w obrębie rejencji poznańskiej. W 1945 r. w ramach nowoutworzonych struktur organizacji administracyjnej Polski miasto ponownie stało się siedzibą powiatu w województwie poznańskim. W 1975 r., kiedy zlikwidowane zostały powiaty, obszar gminy Gniezno nadal znajdował się w granicach województwa poznańskiego. Kolejna zmiana nastąpiła w 1999 r. Wówczas to miasto po raz kolejny stało się siedzibą powiatu gnieźnieńskiego w obrębie województwa wielkopolskiego.

Przeważająca część współczesnego układu urbanistycznego Gniezna wykształcona została już w okresie średniowiecza. We wczesnym średniowieczu powstał rozległy zespół osadniczy wraz z układem dróg łączących poszczególne jego części oraz dróg wylotowych. Późniejsze tendencje rozwojowe nie przełamały już wykształconego układu. Jego utrwaleniu sprzyjała także rzeźba terenu, która zresztą uwarunkowała powstanie zespołu – dzięki obronności miejsca ujętego zakolem doliny jezior (Jelonka, nieistniejącego Świętego, Bielidła i Winiarskiego). Znacznie wyniesione ponad dolinę jezior wzgórze, rozdzielone dolinkami strumieni, określiły na parę stuleci ukształtowanie i zasięg poszczególnych elementów osadniczych oraz połączeń komunikacyjnych i wylotów dróg. Jedynym poważniejszym naruszeniem tego układu była pruska regulacja po pożarze miasta w roku 1819.

W dzisiejszym układzie urbanistycznym Gniezna wyróżnić można następujące elementy zabytkowe:

1. Wzgórze Lecha – teren dawnego grodu książęcego wraz z podgrodziami.

2. Właściwe miasto średniowieczne na Wzgórzu Panieńskim. Ta część zabytkowego układu urbanistycznego uległa najsilniejszym przeobrażeniom w związku z rozplanowaniem pruskim po pożarze miasta w roku 1819. W wyniku tej regulacji powstała nowa oś kompozycyjna katedra – ul. Tumska – Rynek – ul. Chrobrego – kościół ewangelicki. Osi tej podporządkowano Rynek, nadając mu kształt kwadratu. Zlikwidowano też część dawnych staromiejskich uliczek. Miasto na Wzgórzu Panieńskim jest obecnie od strony wschodniej silnie powiązane z powstałym w czasach pruskich nowym miastem.

Pozostałe elementy średniowiecznego układu przestrzennego przetrwały bez większych zmian z wyjątkiem korekty przebiegu niektórych odcinków ulic (południowy odcinek ul. Warszawskiej, wyprostowanie załamania ul. Dąbrówki, ul. Mieszka I między ulicami Chrobrego i Dąbrówki) oraz regulacji danych linii zabudowy.

3. ul. Słomianka – mieściła się tu domniemana wczesnośredniowieczna siedziba rycerska. Przebieg ulicy nie zmienił się.

4. położone na południe od Słomianki Targowisko, zajmujące teren położonej na wzgórzu wczesnośredniowiecznej osady targowej, z obszernym placem (pl. 21 Stycznia) i kościołem św. Wawrzyńca.

5. Położone na zachód od Targowiska Cierpięgi również o metryce średniowiecznej, niegdyś samo-

dzielne miasteczko.

6. Rozciągające się wzdłuż ul. Chrobrego dawne Przedmieście Pyzdrowskie, na którym w czasach pruskich powstało Nowe Miasto.

7. Przedmieście Toruńskie wzdłuż drogi do Trzemeszna (ul. Dąbrówki).

8. Przedmieście Grzybowo, usytuowane przy odchodzącym od drogi trzemeszeńskiej na północ trakcie do Żnina.

Obszar historycznego Gniezna jest prawnie chroniony na mocy wpisu do rejestru zabytków układu urbanistycznego miasta (nr rejestru 2523/A z dnia 27 stycznia 1956 r.).

Do najważniejszych zabytków architektury z terenu miasta zaliczyć należy obiekty architektury sakralnej, m. in. kościół katedralny pw. Wniebowzięcia NMP i św. Wojciecha (ok. poł XIV w. - 1512), kościół i klasztor Bożogrobców (ok. poł XIV w. – XV/XVI w.), kościół i klasztor franciszkanów (ok. 1270–pocz. XV w.), kościół parafialny p.w. św. Trójcy (ok. 1420 – 1430), kościół parafialny p.w. św. Michała Archanioła (1 ćw. XV w.?), kościół filialny p.w. św. Jerzego (XII w.) i in. W mieście zachowało się także wiele cennych obiektów dziewiętnasto- i dwudziestowiecznej zabudowy miejskiej (kamienice, gmachy użyteczności publicznej, obiekty techniki i budownictwa przemysłowego), jak również parki i cmentarze.

Dziedzictwo kulturowe miasta to także archeologiczne nawarstwienia kulturowe. Wspomnieć tu należy przede wszystkim o 3 obiektach archeologicznych posiadających czytelną formę krajobrazową – Wzgórzu Lecha oraz gródku „Zbar”, na którym wznosi się dziś kościół p.w. św. Michała i gródku „Gnieźnianek”, którego pozostałości zachowały się na terenie Parku Miejskiego.

Gniezno upatruje swojej szansy między innymi w rozwoju turystyki. Pragnie w tym zakresie wykorzystać zachowane walory przyrodniczo - krajobrazowe i kulturowe. O tym w jakim stopniu uda się osiągnąć wytyczony cel decydować będzie również zachowanie dziedzictwa kulturowego, w sposób znaczący warunkującego atrakcyjność omawianego terenu.

1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków. Pomnik historii.

Rejestr zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków (art. 8 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). W województwie wielkopolskim jest nim Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków, który kieruje Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Poznaniu oraz delegaturami w Kaliszu, Koninie, Lesznie i Pile.

Wpis do rejestru zabytku nieruchomego może nastąpić z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy (art. 9 ust. 1). Przedmiotowego wpisu dokonuje wojewódzki konserwator zabytków w formie decyzji administracyj-

nej.

Ponadto do rejestru może być wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku (art. 9 ust. 2).

Obecnie (stan: październik 2008 r.) w rejestrze zabytków województwa wielkopolskiego znajduje się 170 zabytków nieruchomości (w tym 3 obiekty archeologiczne) z terenu miasta (89 decyzji administracyjnych w sprawie wpisu do rejestru zabytków).

Szczegółowe dane statystyczne w przedmiotowym zakresie przedstawiają tabele I i II.

Tabela I. Wojewódzki rejestr zabytków nieruchomości z terenu miasta Gniezno (wg kategorii obiektów) – stan: październik 2008 r.

Kategorie zabytków	Liczba obiektów
układy urbanistyczne	1
układy ruralistyczne	-
zabudowa mieszkalna	59
obiekty sakralne	14
budownictwo obronne	25
obiekty użyteczności publicznej	39
obiekty przemysłowe i gospodarcze	9
pałace i dwory	4
zabudowa folwarczna	-
budownictwo wiejskie	-
parki, ogrody	5

Cmentarze, budynki na cmentarzach	11
miejsca pamięci	-
obiekty archeologiczne	3
Ogółem	170

Źródło: G. Budnik, Ewidencja zabytków miasta Gniezno.

Tabela II. Wojewódzki rejestr zabytków nieruchomości z terenu miasta Gniezno (wg typów własności) – stan: październik 2008 r.

Typy własności	Liczba obiektów
Skarb Państwa	45
własność komunalna	32
własność prywatna	41
własność wyznaniowa	42
spółki prawa handlowego	6
własność nieuregulowana	-
własność inna	-
Ogółem	166

Źródło: G. Budnik, Ewidencja zabytków miasta i gminy Gniezno. W zestawieniu nie uwzględniono układu urbanistycznego oraz obiektów archeologicznych.

Wykaz obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego z terenu miasta Gniezno

Lp	Obiekt	Zespół	Czas powstania	Adres	Rejestr zabytków - numer	Rejestr zabytków - data
1	2	3	4	5	6	7
1.	kościół katedralny rzymskokatolicki pw. Wniebowzięcia NMP i św. Wojciecha*		ok. poł. XIV w.-1512	Tumska 9	2374/A	31-03-04
2.	kościół klasztorny Bożogrobców, ob. rektorski rzymskokatolicki pw. św. Jana Chrzciciela	klasztoru Bożogrobców	ok. poł. XIV w.-XV/XVI w.	Św. Jana	2485/A	51-09-11
3.	układ urbanistyczny		XIII-k. XVIII w., 1819-k. XIX w.		2523/A	56-01-27
4.	kanonia wikariacka		1736-1738	Kolegiaty 2	11/A	64-11-19
5.1.	kanonia	kanonii, ul. Kolegiaty	2. ćw. XVIII w.	Kolegiaty 1	12/A	64-11-18
5.2.	kanonia		2. ćw. XVIII w.	Kolegiaty 3	12/A	64-11-18
5.3.	łamus, ob. garaż		2. ćw. XVIII w.	Kolegiaty 3a	12/A	64-11-18
5.4.	kanonia		1733	Kolegiaty 4	12/A	64-11-18
5.5.	kanonia		2. ćw. XVIII w.	Kolegiaty 4a	12/A	64-11-18
5.6.	kanonia		1851-1853	Kolegiaty 6	12/A	64-11-18
6.	klasztor Bożogrobców, ob. Szkoła Specjalna	klasztoru Bożogrobców	2. poł. XIV w.	Św. Jana 2	13/A	64-11-19
7.	kościół kolegialny, ob. filialny rzymskokatolicki pw. św. Jerzego		XII w.	Kolegiaty	14/A	64-11-19

8.1.	kościół klasztorny Franciszkanów pw. Wniebowzięcia NMP i św. Antoniego	klasztoru Franciszkanów	ok. 1270	Franciszkańska 12	15/A	64-11-19
8.2.	klasztor Franciszkanów		pocz. XV w.	Franciszkańska 12	15/A	64-11-19
9.	kościół parafialny rzymskokatolicki pw. Św. Trójcy	kościół parafialny rzymskokatolicki pw. Św. Trójcy	ok. 1420-1430	Farna 6	18/A	64-11-23
10.	kościół parafialny rzymskokatolicki pw. św. Michała Archanioła	Kościół parafialny rzymskokatolicki pw. św. Michała Archanioła	1. ćw. XV w. (?)	Św. Michała 2	19/A	64-11-23
11.	kamienica		1. ćw. XIX w.	Rynek 3	21/A	64-12-02
12.	kamienica		1. ćw. XIX w.	Rynek 11	22/A	64-12-02
13.	kamienica		ok. 1823-1824	Tumska 2	23/A	64-12-07
14.	kamienica		ok. 1823-1824	Tumska 3	24/A	64-12-07
15.	kamienica		ok. 1823-1824	Tumska 4	25/A	64-12-07
16.	kamienica		ok. 1823-1824	Tumska 14	26/A	64-12-09
17.	Seminarium Duchowne z kaplicą, ob. Prymasowskie Wyższe Seminarium Duchowne	Seminarium Duchownego, ob. Prymasowskiego Wyższego Seminarium Duchownego	1782-1788	Seminaryjna 2	356/A	68-11-21
18.	pałac arcybiskupi		ok. 1830-1836	Kanclerza Łaskiego 7	357/A	68-11-21
19.1.	pałac biskupi	pałacu biskupiego	przed poł. XIX w.	Kanclerza Łaskiego 2	358/A	68-11-21
19.2.	lamus		2. poł. XVIII w.	Kanclerza Łaskiego 2	358/A	68-11-21
20.	kanonia	kanonii, ul. Kanclerza Łaskiego i Tumska	pocz. XVI w.	Kanclerza Łaskiego 1	359/A	68-11-21
21.	kanonia		2. poł. XVIII w.	Kanclerza Łaskiego 1a	360/A	68-11-21
22.	kanonia		ok. 1830-1835	Kanclerza Łaskiego 3	361/A	68-11-21
23.1.	kanonia		ok. 1830-1835	Kanclerza Łaskiego 5	362/A	68-11-21
23.2.	lamus		k. XVIII w.	Kanclerza Łaskiego 5	362/A	68-11-21
24.	kanonia, ob. plebania katedralna		ok. 1830-1835	Kanclerza Łaskiego 9	363/A	68-11-21
25.	kamienica		1. ćw. XIX w.	Rynek 5	364/A	68-11-21
26.	kamienica		1. ćw. XIX w.	Rynek 7	365/A	68-11-22
27.	kamienica		1. ćw. XIX w.	Rynek 8	366/A	68-11-22
28.	budynek Sądu Ziemskiego, później Powiatowego, ob. kamienica		2. ćw. XIX w.	Rynek 10	367/A	68-11-22
29.	kamienica		3. ćw. XIX w.	Rynek 12	368/A	68-11-22
30.	kamienica		ok. 1824	Tumska 1	369/A	68-11-23
31.	kanonia Karukowskiego	kanonii, ul. Kanclerza Łaskiego i Tumska	2. ćw. XVIII w.	Tumska 7/8	370/A	68-11-23
32.	kamienica		ok. 1823-1824	Tumska 12	371/A	68-11-23
33.	kamienica		ok. 1823-1824	Tumska 13	372/A	68-11-23

34.	kamienica		ok. 1823-1824	Tumska 16	373/A	68-11-23
35.	kościół filialny rzymskokatolicki pw. Św. Krzyża		1834-1836	Świętokrzyska 24	412/A	68-11-28
36.	kościół filialny rzymskokatolicki pw. św. św. Piotra i Pawła		1680-1690	Kleckoska 4/8	413/A	68-11-28
37.	kościół parafialny rzymskokatolicki pw. św. Wawrzyńca	Kościół parafialny rzymskokatolickiego pw. św. Wawrzyńca	1. poł. XVI w.	Św. Wawrzyńca 6/7	414/A	68-11-28
38.	kamienica		1. ćw. XIX w.	Rynek 15	725/A	69-09-12
39.	kamienica		2. ćw. XIX w.	Rynek 19	726/A	69-09-12
40.	kamienica		2. ćw. XIX w.	Rynek 20	727/A	69-09-12
41.	dom		ok. 1820	Farna 8	728/A	69-09-12
42.	kanonia	kanonii, ul. Kolegiaty	1748	Kolegiaty 5	1551/A	74-07-18
43.	wieża ciśnień		1889	Żwirki i Wigury 29	1905/A	83-04-12
44.1.	cmentarz parafialny rzymskokatolicki pw. św. Piotra	cmentarza parafialnego rzymskokatolickiego pw. św. Piotra	1833	Kleckoska 8/4	2119/A	87-03-30
44.2.	brama główna	cmentarza parafialnego rzymskokatolickiego pw. św. Piotra	1901	Kleckoska 8/4	2119/A	87-03-30
45.1.	cmentarz parafialny rzymskokatolicki pw. Św. Krzyża	cmentarza parafialnego rzymskokatolickiego pw. św. Krzyża	1804	Świętokrzyska/Żuławy	2121/A	87-03-25
45.2.	brama główna		2. poł. XIX w.	Świętokrzyska/Żuławy	2121A	87-03-25
46.1.	cmentarz parafialny rzymskokatolicki pw. Św. Trójcy	cmentarza parafialnego rzymskokatolickiego pw. Św. Trójcy	1906	Witkowska 64	2122/A	87-03-24
46.2.	kostnica		1912	Witkowska 64	2122/A	87-03-24
46.3.	dom grabarza		1912	Witkowska 64	2122/A	87-03-24
46.4.	brama główna		1912	Witkowska 64	2122/A	87-03-24
46.5.	ogrodzenie		1912	Witkowska 64	2122/A	87-03-24
47.1.	budynek główny Królewskiego Gimnazjum Gnieźnieńskiego, ob. Medycznego Studium Zawodowego	Królewskiego Gimnazjum Gnieźnieńskiego, ob. Medycznego Studium Zawodowego	1863	Mieszka I 27	2203/A	91-04-24
47.2.	sala gimnastyczna Królewskiego Gimnazjum Gnieźnieńskiego, ob. Medycznego Studium Zawodowego		1875	Mieszka I 27	2203/A	91-04-24
47.3.	ogrodzenie		XIX/XX w.	Mieszka I 27	2203/A	91-04-24
48.	kaplica dwuwyznaniowa rzymskokatolicka i ewangelicka	Zakładu Psychiatrycznego „Dziekanka”	1890-1894	Poznańska 15	2251/A	92-01-20

49.1.	kamienica	kamienicy, ul. Warszawska 10	70/80. lata XIX w.	Warszawska 10	2276/A	93-07-13
49.2.	oficyna (1)		70/80. lata XIX w.	Warszawska 10	2276/A	93-07-13
49.3.	oficyna (2)		70/80. lata XIX w.	Warszawska 10	2276/A	93-07-13
49.4.	magazyn (1)		90. lata XIX w.	Warszawska 10	2276/A	93-07-13
49.5.	magazyn (2)		90. lata XIX w.	Warszawska 10	2276/A	93-07-13
49.6.	budynek gospodarczy		90. lata XIX w.	Warszawska 10	2276/A	93-07-13
50.	kamienica		1894	Warszawska 27	2306/A	94-06-24
51.1.	kamienica	Kamienicy, ul. 3 Maja 36/38	XIX/XX w.	3 Maja 36	2308/A	94-07-25
51.2.	kamienica		XIX/XX w.	3 Maja 38	2308/A	94-07-25
52.	park szpitalny	Zakładu Psychiatrycznego „Dziekanka”	k. XIX w.	Poznańska 15	2312/A	94-08-10
53.	kamienica		1840	Warszawska 40	2325/A	94-12-20
54.	kamienica		1905-1907	21 Stycznia 9	2545/A	95-06-20
55.	pałac	pałacu i folwarku „Kustodia”	4. ćw. XIX w.	Powstańców Wielkopolskich 22	2553/A	95-08-11
56.	kamienica		1893	Cierpięgi (ul.)	2570/A	96-02-06
57.	kościół ewangelicki, ob. garnizonowy rzymskokatolicki pw. NMP Królowej Polski	kościół ewang., ob. garnizonowego rzymskokatolickiego pw. NMP Królowej Polski	1831-1832	Chrobrego 11b	2595/A	96-06-21
58.	Ochronka św. Wojciecha, ob. Specjalny Ośrodek Opiekuńczo - Wychowawczy Sióstr Służebniczek Niepokalanego Poczęcia NMP		1870	Św. Wojciecha 3	2620/A	97-03-28
59.1.	dwór, później siedziba Uniwersytetu Ludowego, ob. Prymasowski Uniwersytet Ludowy Oddział w Gnieźnie	dworu Dalki	1919-1921	Ks. Ludwiczaka 20	2655/A	98-12-30
59.2.	park		k. XIX w.	Ks. Ludwiczaka 20	2655/A	98-12-30
60.	Hotel „Du Nord”		ok. 1850	Dąbrówki 20	2656/A	98-12-29
61.1.	budynek Starostwa, ob. Urzędu Miasta	Starostwa	1899	Lecha 6	5/Wlkp/A	99-05-17
61.2.	stajnia z wozownią		pocz. XX w.	Lecha 6	5/Wlkp/A	99-05-17
61.3.	brama główna		pocz. XX w.	Lecha 6	5/Wlkp/A	99-05-17
61.4.	brama wewnętrzna		pocz. XX w.	Lecha 6	5/Wlkp/A	99-05-17
61.5.	ogrodzenie		pocz. XX w.	Lecha 6	5/Wlkp/A	99-05-17
62.1.	łóża masońska, ob. Miejski Ośrodek Kultury	łóża masońskiej, ul. Łubieńskiego 11	pocz. XX w.	Łubieńskiego 11	6/Wlkp/A	99-05-18
62.2.	ogród		pocz. XX w.	Łubieńskiego 11	6/Wlkp/A	99-05-18
63.	kamienica		k. XIX w.	Św. Wawrzyńca 24	11/Wlkp/A	99-07-12
64.	Katolicka Szkoła Ludowa św. Michała, ob. Szkoła Podstawowa Nr 6		1913-1915	Żwirki i Wigury 22	12/Wlkp/A	99-10-04
65.	Katolicka Szkoła Ludowa św. Jana, ob. Szkoła Podstawowa Nr 1 i Gimnazjum Nr 1		1901-1904	Św. Jana 2a	19/Wlkp/A	99-10-04

66.	ratusz		1830	Chrobrego 40/41	26/Wlkp/A	00-05-05
67.1.	poczta	poczty	1890	Chrobrego 36	36/Wlkp/A	00-07-19
67.2.	budynek gospodarczy		1890	Chrobrego 36	36/Wlkp/A	00-07-19
67.3.	brama		1890	Chrobrego 36	36/Wlkp/A	00-07-19
67.4.	ogrodzenie		1890	Chrobrego 36	36/Wlkp/A	00-07-19
68.	budynek Sądu Ziemskiego i Okręgowego, ob. Sądu Rejonowego		1878-1881	Franciszkańska 9	37/Wlkp/A	00-07-28
69.1.	kamienica	kamienicy, pl. 21 Stycznia 2	1882	21 Stycznia 2	41/Wlkp/A	00-12-22
69.2.	oficyna (1)		1882	21 Stycznia 2	41/Wlkp/A	00-12-22
69.3.	oficyna (2)		1882	21 Stycznia 2	41/Wlkp/A	00-12-22
70.	kamienica		1898-1899	Mickiewicza (6	62/Wlkp/A	01-07-03
71.1.	blok koszarowy duży (1) - budynek nr 18 (1)	koszar 12 Regimentu Dragonów, później artylerii	1890-1894	Wrzesińska 43-55	69/Wlkp/A	01-11-20
71.2.	blok koszarowy duży (2) - budynek nr 17 (2)	koszar 12 Regimentu Dragonów, później artylerii	1890-1894	Wrzesińska 43-55	69/Wlkp/A	01-11-20
71.3.	blok koszarowy duży (3) - budynek nr 15 (3)		1890-1894	Wrzesińska 43-55	69/Wlkp/A	01-11-20
71.4.	blok koszarowy duży (4) - budynek nr 14 (4)		1890-1894	Wrzesińska 43-55	69/Wlkp/A	01-11-20
71.5.	blok koszarowy duży (5) - budynek nr 13 (5)		1890-1894	Wrzesińska 43-55	69/Wlkp/A	01-11-20
71.6.	blok koszarowy mały - budynek nr 3 (6)		1890-1894	Wrzesińska 43-55	69/Wlkp/A	01-11-20
71.7.	kasyno - budynek nr 1 (7)		1890-1894	Wrzesińska 43-55	69/Wlkp/A	01-11-20
71.8.	kuchnia i stołówka - budynek nr 6 (8)		1890-1894	Wrzesińska 43-55	69/Wlkp/A	01-11-20
71.9.	budynek mieszkalny kadry oficerskiej - budynek nr 35 (9)		1890-1894	Wrzesińska 43-55	69/Wlkp/A	01-11-20
71.10.	budynek sztabowy (1) - budynek nr grudnia (10)		1890-1894	Wrzesińska 43-55	69/Wlkp/A	01-11-20
71.11.	budynek sztabu kwaternistrzowskiego - budynek nr 2 (11)		1890-1894	Wrzesińska 43-55	69/Wlkp/A	01-11-20
71.12.	wiata magazynowa - budynek nr 5 (12)		1890-1894	Wrzesińska 43-55	69/Wlkp/A	01-11-20
71.13.	stajnia z ujeżdżalnią (1) - budynek nr 25 (13)		1890-1894	Wrzesińska 43-55	69/Wlkp/A	01-11-20
71.14.	stajnia z ujeżdżalnią (2) - budynek nr 23 (14)		1890-1894	Wrzesińska 43-55	69/Wlkp/A	01-11-20
71.15.	stajnia z ujeżdżalnią (3) - budynek nr 19 (15)		1890-1894	Wrzesińska 43-55	69/Wlkp/A	01-11-20
71.16.	stajnia (1) - budynek nr 22 (16)		1890-1894	Wrzesińska 43-55	69/Wlkp/A	01-11-20
71.17.	stajnia (2) - budynek nr 24 (17)		1890-1894	Wrzesińska 43-55	69/Wlkp/A	01-11-20
71.18.	ustęp pułkowy (2) - budynek nr 4 (18)		1890-1894	Wrzesińska 43-55	69/Wlkp/A	01-11-20
71.19.	magazyn mundurowy - budynek nr listopada (19)		1890-1894	Wrzesińska 43-55	69/Wlkp/A	01-11-20
71.20.	magazyn (3) budynek nr 28 (20)		1890-1894	Wrzesińska 43-55	69/Wlkp/A	01-11-20
71.21.	magazyn sprzętu -		1890-1894	Wrzesińska 43-55	69/Wlkp/A	01-11-20

	budynek nr 26 (21)					
71.22.	magazyn paszowy (1) - budynek nr 37 (22)		1890-1894	Wrzezińska 43-55	69/Wlkp/A	01-11-20
71.23.	stodoła (1) - budynek nr 30 (24)		1890-1894	Wrzezińska 43-55	69/Wlkp/A	01-11-20
71.24.	stodoła (2) - budynek nr 31 (25)		1890-1894	Wrzezińska 43-55	69/Wlkp/A	01-11-20
72.1.	izba przyjęć, ob. portiernia	Zakładu Psychiatrycznego „Dziekanka”, ob. Wojewódzki Szpital dla Nerwowo i Psychicznie Chorych	1894	Poznańska 15	72/Wlkp/A	01-11-23
72.2.	budynek dyrekcji i administracji		1890-1894	Poznańska 15	72/Wlkp/A	01-11-23
72.3.	willa dyrektora		1890-1894	Poznańska 15	72/Wlkp/A	01-11-23
72.4.	willa lekarzy (1)		1890-1894	Poznańska 15	72/Wlkp/A	01-11-23
72.5.	prosektorium		1894	Poznańska 15	72/Wlkp/A	01-11-23
72.6.	budynek oddziału żeńkiego IV		1894	Poznańska 15	72/Wlkp/A	01-11-23
72.7.	budynek oddziału żeńkiego V	Zakładu Psychiatrycznego „Dziekanka”, Wojewódzki Szpital dla Nerwowo i Psychicznie Chorych	1894	Poznańska 15	72/Wlkp/A	01-11-23
72.8.	budynek oddziału żeńkiego X		1900	Poznańska 15	72/Wlkp/A	01-11-23
72.9.	budynek oddziału męskiego XV		1894	Poznańska 15	72/Wlkp/A	01-11-23
72.10.	budynek oddziału męskiego XVI		1894	Poznańska 15	72/Wlkp/A	01-11-23
72.11.	budynek oddziału męskiego XIX		1900	Poznańska 15	72/Wlkp/A	01-11-23
72.12.	budynek gospodarczy		1890-1894	Poznańska 15	72/Wlkp/A	01-11-23
72.13.	domki ogrodnika		1894	Poznańska 15	72/Wlkp/A	01-11-23
73.1.	kamienica	kamienicy, ul. Chrobrego 33	1904-1905	Chrobrego 33	79/Wlkp/A	02-02-11
73.2.	oficyna		1904-1905	Chrobrego 33	79/Wlkp/A	02-02-11
74.	kamienica		20. lata XIX w.	Rynek 9	124/Wlkp/A	03-03-26
75.	willa Ellerbeck, ob. przedszkole Sióstr Miłosierdzia Św. Wincentego á Paulo		1872	Lecha 11	129/Wlkp/A	03-05-07
76.	kamienica, ob. Kolejowa Przychodnia Specjalistyczna		1870	Lecha 10	144/Wlkp/A	03-08-21
77.	dom		ok. poł. XIX w.	Chrobrego 2	156/Wlkp/A	04-02-20
78.1.	cmentarz szpitalny	Zakładu Psychiatrycznego „Dziekanka”,	1894	Dalkoska	158/Wlkp/A	04-03-10
78.2.	kaplica grobowa Piotrowskich		ok. 1935	Dalkoska	158/Wlkp/A	04-03-10
79.1.	Miejska Szkoła Przemysłowo - Handlowa, ob. Zespół Szkół Ekonomiczno - Odzieżowych	Miejskiej Szkoły Przemysłowo - Handlowej, ob. Zespołu Szkół Ekonomiczno -	1899-1901	Chrobrego 23	157/Wlkp/A	04-03-31

		Odzieżowych				
79.2.	ogrodzenie		1899-1901	Chrobrego 23	157/Wlkp/A	04-03-31
80.1.	Straż Pożarna	Straży Pożarnej	pocz. XX w.	Chrobrego 22	194/Wlkp/A	04-07-14
80.2.	brama		pocz. XX w.	Chrobrego 22	194/Wlkp/A	04-07-14
80.3.	ogrodzenie		pocz. XX w.	Chrobrego 22	194/Wlkp/A	04-07-14
81.1.	willa dyrekcji	cukrowni	1883	Wrzesińska 24/26	214/Wlkp/A	04-12-28
81.2.	park		k. XIX w.	Wrzesińska 24/26	214/Wlkp/A	04-12-28
81.3.	budynek administracyjny		1924	Wrzesińska 28	214/Wlkp/A	04-12-28
82.1.	budynek biurowo - mieszkalny	budynków mieszkalnych garbarni	1922	Pstrowskiego 13	216/Wlkp/A	04-12-30
82.2.	budynek socjalno - mieszkalny		1922	Pstrowskiego 15	216/Wlkp/A	04-12-30
83.1.	kamienica	kamienicy, ul. Chrobrego 34	1896	Chrobrego 34	223/Wlkp/A	05-04-06
83.2.	oficyna (1)		1896	Chrobrego 34	223/Wlkp/A	05-04-06
83.3.	oficyna (2)		1896	Chrobrego 34	223/Wlkp/A	05-04-06
83.4.	oficyna (3)		przed 1914	Chrobrego 34	223/Wlkp/A	05-04-06
84.	kamienica		k. XIX w.	Grzybowo 7	345/Wlkp/A	06-06-19
85.1.	budynek Muzeum Archidiecezjalnego, później Trybunału Metropolitalnego, ob. Prymasowskiego Wydawnictwa „Gaudentinum”	Muzeum Archidiecezjalnego, ob. Prymasowskiego Wydawnictwa „Gaudentinum”	1937-1938	Kanclerza Łaskiego 11	411/Wlkp/A	06-09-20
85.2.	relikty baszty zamku prymasowskiego	Muzeum Archidiecezjalnego, ob. Prymasowskiego Wydawnictwa „Gaudentinum”	XVI w.	Kanclerza Łaskiego 11	411/Wlkp/A	06-09-20
85.3.	ogród		30. lata XX w.	Kanclerza Łaskiego 11	411/Wlkp/A	06-09-20
86.	budynek siedziby gminy żydowskiej wraz z dziedzińcem, ob. Zespół Państwowych Szkół Muzycznych		ok. 1880	Mieszka I 20	698/Wlkp/A	08-07-24
1.	Wzgórze Lecha		VIII-X w.	Wzgórze Lecha	K.K.I/5/12/35	35-06-19
2.	grodzisko „Gnieźninek”		XIII w.	Park Miejski	1358/A	72-03-15
3.	grodzisko „Zbar”		XII w.	Wzgórze z kościołem św. Michała	1359/A	72-03-28

Zabytek nieruchomy wpisany do rejestru zabytków lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury narodowej może zostać uznany za pomnik historii. Ustanowienie pomnika historii następuje drogą rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (art. 15, ust. 1 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). W Gnieźnie za pomnik historii rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 8 września 1994 r. (MP Nr 50 poz. 416) uznany został kościół katedralny pw. Wniebowzięcia NMP i św. Wojciecha. Ponadto w roku 2007 katedra gnieźnieńska wraz z najbliższym otoczeniem w obrębie Wzgórza Lecha jako jeden z czterech obiektów w Polsce została uznana za Pomnik Dziedzictwa Europejskiego.

2. Zabytki nieruchome w gminnej ewidencji zabytków

Ewidencję zabytków stanowią zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków, zabytki nieruchome nie wpisane do rejestru zabytków oraz parki kulturowe.

Ewidencję zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków w formie kart ewidencyjnych (art. 22 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami), zaś ewidencję z terenu gmin prowadzi wójt (burmistrz, prezydent miasta) w formie zbioru kart adresowych zabytków, objętych wojewódzką ewidencją zabytków (art. 22 ust. 4).

Obok zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia oraz parków kulturowych ochronę zabytków objętych gminną ewidencją

uwzględnia się w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz wskazuje w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (art. 19 ust. 1).

Ewidencja zabytków jest podstawą dla sporządzenia programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy (art. 21). Rozpoznanie zasobów i stanu zachowania obiektów zabytków pozwala na wskazanie zagrożeń oraz sposobów reagowania w celu ochrony i powstrzymania degradacji zewidencjonowanych zabytków oraz ich otoczenia. Dlatego obiekty te ujęte zostają w programach opieki oraz wskazane do ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Jeżeli gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami ustalenia tego programu uwzględnia się zarówno w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, jak i w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (art. 19 ust. 2).

Gminna ewidencja zabytków w mieście Gniezno obejmuje 1307 historycznych struktur przestrzennych oraz zabytkowych obiektów budowlanych funkcjonujących samoistnie lub tworzących historyczne zespoły budowlane.

Szczegółowe dane odnośnie zestawienia liczbowego zabytków nieruchomości na terenie miasta Gniezno przedstawia poniższa tabela:

Tabela III. Gminna ewidencja zabytków nieruchomości z terenu miasta Gniezno – stan: październik 2008 r.

Kategorie zabytków nieruchomości		Liczba obiektów murowanych	Liczba obiektów drewnianych	Łącznie	W tym wpisanych do rejestru zabytków
1. UKŁADY URBANISTYCZNE (liczba)	1	X	X	1	1
2. UKŁADY RURALISTYCZNE (liczba)	-			-	-
3. ZABUDOWA MIESZKALNA		922	-	922	59
a. kamienice		284	-	284	30
b. domy		542	1	543	4
c. plebanie, organistówki, pastorówki		11	7	18	11
d. oficyny		9	-	9	8
e. inne		11	-	11	6
4. OBIEKTY SAKRALNE		21	-	21	14
a. kościoły romańskie		1	-	1	1
b. kościoły gotyckie		5	-	5	5
c. kościoły nowożytny XVI-XVIII w.		2	-	2	2
d. kościoły XIX w.-1945 r.		1	-	1	1
e. klasztory		2	-	2	2
f. kościoły protestanckie		1	-	1	1
g. synagogi		-	-	-	-
h. kaplice, dzwonnice, bramy, ogrodzenia i inne		6	-	6	2
i. kapliczki, krzyże i figury przydrożne		3	-	3	-
5. BUDOWNICTWO OBRONNE		28	-	28	25
a. zamki i ich relikty		1	-	1	1
b. miejskie mury obronne		1	-	1	-
c. fortyfikacje, zabudowania koszar		24	2	26	24
6. OBIEKTY UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ		63	-	63	39
a. ratusze		1	-	1	1
b. budynki administracji publicznej, sądy, banki, poczty		6	-	6	7
c. szkoły, muzea		14	-	14	6
d. karczmy i zajazdy		2	-	2	1
e. inne (m.in. szpitale)		40	-	40	24
7. OBIEKTY PRZEMYSŁOWE I		212		212	9

GOSPODARCZE					
a. zakłady przemysłowe		24	-	24	-
b. dworce kolejowe z zespołami budowlanymi		59	-	59	-
c. spichrze, magazyny, stodoły		30	-	30	2
d. młyny		4	-	4	-
e. gorzelnie i browary		-	-	-	-
f. mleczarnie		1	-	1	-
g. kuźnie		1	-	1	-
h. wieże ciśnień		2	-	2	1
i. inne (m. in. gazownia, cukrownia, rzeźnia)		89	1	90	6
8. PAŁACE I DWORY		4	-	4	4
9. PARKI I OGRODY		11	X	X	11
12. CMENTARZE (liczba)		9	X	X	9
a. rzymskokatolickie		3	X	X	3
b. ewangelickie		2	X	X	2
c. prawosławne		-	X	X	-
d. żydowskie		3	X	X	3
e. inne (szpitalny)		1	X	X	1
13. MAŁA ARCHITEKTURA		36	X	X	36
14. STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE		132	X	X	132
RAZEM		1428	11	1439	170

Źródło: G. Budnik, Ewidencja zabytków miasta i gminy Gniezno.

Wykaz obiektów zabytkowych z gminnej ewidencji zabytków

UKŁAD URBANISTYCZNY VIII – XIX.

Kategoria – budownictwo sakralne
KOŚCIÓŁ KATEDRALNY P.W. WNIĘBOWZIĘCIA NMP, mur., przed 977,

1 i 2 poł. XI, 2 poł. XIV, 1761 - 1767 i 1783 m. in. przebudowa kaplic, hełmy wież, arch Efraim Szreger, 1945 - pożar dachu, hełmy wież, cz. sklepień, 1945 - 50 sklepienia, od 1953 prace wykopaliskowe i regotycyzacja.

KOŚCIÓŁ FIL. P.W. ŚW. JERZEGO, mur., XII, 1782, arch. Bernard Langweber.

ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PAR. P.W. ŚW. MICHAŁA:

- a) kościół, mur., 1 ćw. XV,
- b) kancelaria parafialna, ul. św. Michała, mur., ok. poł. XIX,
- c) ogrodzenie, mur., pocz. XX.

KOŚCIÓŁ PAR. P.W. ŚŚ. PIOTRA I PAWŁA, mur., 1680 - 1690.

ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PAR. P.W. ŚW. TRÓJCY:

- a) kościół, mur., ok. 1420 - 30, 1611 - Kaplica Bractwa Literackiego, 1677 - hełm wieży,
- b) plebania, ul. Farna, mur., 1 ćw. XIX, XX.

ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PAR. P.W. ŚW. WAWRZYŃCA:

- a) kościół, mur., 1 poł. XVI, 1896 nawy boczne, 1935/36 podwyższenie transeptu, prezbite-

rium, arch. Lucjan Michałowski,

b) probostwo, ul. Św. Wawrzyńca, mur., pocz. XX.

ZESPÓŁ KOŚCIOŁA EWANGELICKIEGO, ob rzym. - kat., garnizonowy p.w. NMP Królowej Polski:

- a) kościół, mur., 1838 - 42 proj. Schildner, 1896 - przebudowa prezbiterium, 2 zakrystie, podwyższenie nawy, zmiana formy dachu,
- b) pastorówka, ob. probostwo, ul. Chrobrego 13, mur., ok. poł. XIX,
- c) szkoła ewangelicka, ob. Szkoła Podstawowa nr 5, ul. Chrobrego 12, mur., ok. poł. XIX.

ZESPÓŁ KLASZTORYNY BOŻOGROBCÓW:

- a) kościół fil. p.w. św. Jana Chrzciciela, mur., ok. poł. XIV, XV/XVI wieża, 1916 - 20 prace konserwatorskie, m. in. odstonięcie polichromii z 3 ćw. XIV,
- b) klasztor, ob. szkoła specjalna, mur., 2 poł. XIV, k. XVII, ok. poł. XVIII.

ZESPÓŁ KLASZTORYNY FRANCISZKANÓW:

- a) kościół p.w. Wniebowzięcia NP Marii i św. Antoniego, mur., ok. 1270, XVII, 1930 - 32, częściowa regotycyzacja,
- b) klasztor, mur., pocz. XV, po 1613, 1755 - 1772.

ZESPÓŁ SEMINARIUM DUCHOWNEGO:

- a) budynek seminarium z kaplicą, mur., 1782, 1848, nadbud. 1926 i 1949,
- b) konwikt, mur., k. XIX,
- c) ogród, XVIII - XX.

PAŁAC ARCYBISKUPI, ul. Kanc. Jana Łaskiego 7, mur., ok. 1830 -

1836, arch. Karol Fryderyk Schinkel, 1928 arch.

Stefan Cybichowski.

PAŁAC BISKUPI, ul. Kanc. Jana Łaskiego 2, mur., przed poł. XIX, dobud. portyku 1928.

ZESPÓŁ KANONII NA WZGÓRZU LECHA:

- a) ul. Kolegiaty 1, drewn., poł. XVIII,
- b) ul. Kolegiaty 2, mur., 1736 - 1738,
- c) ul. Kolegiaty 3, drewn., 1 poł. XVIII, lamus
- d) ul. Kolegiaty 4, drewn., 1733,
- e) ul. Kolegiaty 4a, drewn., 1 poł. XVIII,
- f) ul. Kolegiaty 5, szach., 1748,
- g) ul. Kolegiaty 6, mur., 1851 - 52

KANONIA, ul. Kanc. Jana Łaskiego 1, mur., pocz. XVI, 1961.

KANONIA, ul. Kanc. Jana Łaskiego 1a, szach., XVIII.

KANONIA, ul. Kanc. Jana Łaskiego 2, mur., 1 poł. XIX i XX.

KANONIA, ul. Kanc. Jana Łaskiego 3, mur., 1 poł. XIX.

KANONIA, ul. Kanc. Jana Łaskiego 5, mur., 1830 - 36.

KANONIA, ul. Kanc. Jana Łaskiego 9, mur., 1 poł. XIX.

KANONIA TZW. KARUKOWSKIEGO, ul. Tumska 7/8, mur., XVIII.

KANONIA, ul. Seminaryjna 4, drewn., 1 poł. XVIII.

WIKARIAT, ul. Słomianka 6, mur., 1 ćw. XX.

ZESPÓŁ BUDYNKÓW CMENTARZA EWANG., ul. Roosevelta 55

- a) dom grabarza, mur., XIX/XX,
- b) dom przedpogrzebowy, mur., XIX/XX.

Kategoria – budownictwo obronne

ZESPÓŁ KOSZAR PIECHOTY, ob. Jednostka Wojskowa:

ul. Sobieskiego 20

- a) koszary, mur., 1881
- b) koszary, ob. jednostka wojskowa, mur., 1881
- c) izba chorych, ob. służby kwatermistrzowskie, mur., 1881,
- d) stajnia, ob. magazyn, mur., 1881,
- e) ujeżdżalnia, ob. sala gimnastyczna, mur., 1881,
- f) magazyn, mur., 1881,
- g) pralnia garnizonowa, mur., 1881,
- h) kuźnia, ob. magazyn, mur., 1881,

ul. Pocztowa 9

- a) areszt, mur., 1881,
- b) budynek garnizonowy, mur., 1881.

ZESPÓŁ KOSZAR UŁANÓW, później Artylerii, ob. Jednostka Wojskowa:

ul. Wrzesińska 49

- a) budynek sztabu, mur., 1892,
- b) budynek administracyjny, mur., 1892,
- c) kasyno oficerskie, mur., 1892,
- d) budynki koszarowe nr: 1, 2, 3, 4, 5, 10, mur., 1892,
- e) izba chorych, mur., 1892,
- f) stołówka żołnierska, mur., 1892,
- g) działownia, ob. kantyna oficerska, mur., 1892,

h) stajnie nr 18 i 19, ob. garaże, mur., 1892,

i) działownia i stajnia nr: 20, 23, 24, ob. garaże, mur., 1892,

j) działownia nr 38, ob. magazyn, szach., 1892,

k) warsztat stolarski, mur., 1892,

l) magazyny nr: 15, 17, 27, 28, 29, 36, 37, mur., 1892,

m) magazyn nr 39, mur.- szach., 1892,

n) magazyn ob. garaż, mur., 1892,

o) piekarnia, szach., 1892,

p) kotłownia i pralnia, mur., 1892,

r) zaplecze hali sportowej, mur., 1892,

ul. Wrzesińska 56

a) piekarnia, mur., 1892,

ul. Wrzesińska 58

internat garnizonowy, mur., 1892.

Kategoria – obiekty użyteczności publicznej

STRAŻ POŻARNA, ul. Chrobrego 22, mur., XIX/XX.

WARTOWNIA, ul. Wesola 1/Armii Krajowej 2, mur., 1 poł. XX.

RATUSZ, ob. USC, ul. Chrobrego 40, mur., ok. 1830.

ZESPÓŁ DOMU POWIATOWEGO, ob. Urząd Miejski, ul. Lecha 6:

a) Dom Powiatowy, mur., 1899,

b) oficyna, mur., pocz. XX.

REJONOWA KOMENDA POLICJI, ul. Jana Pawła II nr 2, mur., 1 ćw. XX.

OBWODOWY URZĄD MIAR, ul. Jana Pawła II nr 5, mur., 1 ćw. XX.

SĄD REJONOWY, ul. Franciszkańska 9, mur., 1901.

ARESZT ŚLEDZCY, ob. Sąd Rejonowy i Prokuratura, ul. Franciszkańska 7, mur., 1901.

ZESPÓŁ ZAKŁADU PSYCHIATRYCZNEGO, od. 1919 Krajowy Zakład

Psychiatryczny tzw. „Dziekanka”, ul. Poznańska 15;

a) kaplica szpitalna, mur., 1891,

b) willa dyrektora, ob. pawilon nr 29, mur., ok. 1890,

c) budynek dyrekcji i administracji, mur., ok. 1890,

d) willa lekarzy, ob. pawilon nr 28, mur., ok. 1890,

e) pawilony nr: 1, 3, 4, 5, 10, 11, 13, 14, 16, 18, 19,

mur., XIX/XX,

f) pawilony nr: 2, 7, 8, 9, 12, 32, mur., XIX/XX, przebud. 1960,

g) pawilon nr 6, mur., XIX/XX, przebud. ok. 1990,

h) zespół pawilonu nr 15;

- pawilon, mur., XIX/XX,

- portiernia, mur., XIX/XX,

- ogrodzenie, metal., k. XIX,

i) pawilon nr 17, ob. przychodnia zakładowa, mur., XIX/XX,

j) pawilon nr 20, ob. apteka i laboratorium, mur.,

XIX/XX, przebud. ok. 1960,
k) zespół pawilonu nr 31;
- pawilon, mur., k. XIX,
- kuchnia, mur., k. XIX,
- pralnia, mur., k. XIX,
- kotłownia, mur., k. XIX,
l) magazyn, ob. pawilon nr 26, mur., pocz. XX,
m) kostnica, mur., k. XIX,
n) portiernia, mur., k. XIX,
o) dom ogrodnika, mur., k. XIX,
p) ogrodzenie, metal, pocz. XX,
r) brama, mur. - metal., XIX/XX,
s) park krajobrazowy, k. XIX.
ZESPÓŁ FOLWARKU DZIEKANKI, ul. Strumyko-
wa:
a) rządcówka nr 5, mur., XIX/XX, przebud.,
b) czworak, ob. dom nr 10, mur., XIX/XX,
c) budynek mieszkalno - gospodarczy nr 7, mur.,
XIX/XX,
d) stodoła, ob. magazyn meblowy, mur., XIX/
XX.
SZPITAL, ul. Św. Jana 9, mur., 2 ćw. XIX.
SZPITAL POŁOŻNICZY, ul. 3 Maja 37, mur.,
1899.
SPECJALISTYCZNA PRZYCHODNIA LEKARSKA
PKP, ul. Lecha 10, mur., XIX/XX.
ZESPÓŁ OPIEKI ZDROWOTNEJ, ul. Łącznica 7,
mur., pocz. XX.
ZESPÓŁ OPIEKI ZDROWOTNEJ, ul. Wyszyńskiego
4, mur., k. XIX.
SIEROCINIEC, ob. Zakład Wychowawczy „Cari-
tas”, ul. Św. Wojciecha 3,
mur., 1871 - 72.
DOM POMOCY SPOŁECZNEJ, ul. Wrześcińska 21,
mur., k. XIX.
KURATORIUM OŚWIATY I PTTK, ul. Chrobrego
41/ul. Rzeźnicka, mur., k. XIX.
44. SZKOŁA PRZEMYSŁOWO - HANDLOWA,
ob. Zespół Szkół Zawodowych nr 1, ul. Chrobrego
nr 23, mur., 1904.
LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE, ul. Łubieńskiego
3/5, mur., 4 ćw. XIX.
PAŃSTWOWA OGÓLNOKSZTAŁCĄCA SZKOŁA
MUZYCZNA, ul. Mieszka I nr 20, mur., XIX/XX.
ZESPÓŁ GIMNAZJUM MIŁOSTANA, ob. Liceum
Medyczne:
a) gimnazjum, mur., k. XIX,
b) sala gimnastyczna, mur., k. XIX.
SZKOŁA PODSTAWOWA NR 1, ul. Św. Jana 2a,
mur., 1902.
SZKOŁA PODSTAWOWA NR 4, ul. Pocztowa 11,
mur., pocz. XX.
SZKOŁA PODSTAWOWA NR 5, ul. Chrobrego 12,
mur., pocz. XX.
SZKOŁA PODSTAWOWA NR 6, ul. Żwirki i Wigury
22, mur., przed 1914
ZASADNICZA SZKOŁA ZAWODOWA, ul. Sienkie-
wicza 6, mur., pocz. XX.
SZKOŁA, ob. filia Biblioteki Publicznej nr 8, ul. Ga-
jowa 27, mur., pocz. XX.

SZKOŁA, ob. magazyn, ul. Zamiejska 7, mur.,
1912.
PRZEDSZKOLE PKP, ul. Kościuszki 4, mur., XIX/
XX.
PRZEDSZKOLE SS MIŁOSIERDZIA ŚW. WINCEN-
TEGO A' PAULO, ul. Lecha 11, mur., pocz. XX.
PRZEDSZKOLE NR 5, ul. Rybna 6, mur., 1 ćw.
XX.
PRZEDSZKOLE NR 7, ul. Kościuszki 6, mur., pocz.
XX.
PRZEDSZKOLE NR 11, ul. Sobieskiego 11b, mur.,
k. XIX.
KINOTEATR „APOLLO”, ob. Państwowy Teatr im.
Aleksandra Fredry,
ul. Chrobrego 32, mur., przed 1929, przebud. I.
40 XX.
KINO „APOLLO”, ul. Chrobrego 29, mur., 1912.
WOJEWÓDZKIE ARCHIWUM PAŃSTWOWE, ul.
Zielony Rynek 12, mur., k. XIX.
MIEJSKI OŚRODEK KULTURY, ul. Łubieńskiego
11, mur., XIX/XX.
DOM ROLNIKA, ob. dom nr 28, ul. Mieszka I,
mur., pocz. XX.
NARODOWY BANK POLSKI, ob. Wielkopolski
Bank Kredytowy,
ul. Sienkiewicza 17, mur., pocz. XX.
ZESPÓŁ POCZTY, ul. Chrobrego 36:
a) poczta, mur., 1890,
b) budynek gospodarczy, mur., 1890,
c) brama, mur.- metal., k. XIX,
d) ogrodzenie, mur., k. XIX.
ZESPÓŁ DWORCA PKP:
a) dworzec autobusowy, mur., k. XIX,
b) zespół parowozowni;
- parowozownia, mur., 1888,
- warsztat, mur., 1888,
c) wartownia SOK, mur., k. XIX,
d) odcinek łączności przewodowej PKP, mur., k.
XIX,
e) punkt pomocy medycznej, mur., k. XIX,
f) nastawnia, mur., k. XIX,
g) warsztat, mur., k. XIX,
h) magazyn, mur., k. XIX,
i) wieża ciśnień, mur., k. XIX,
KOLONIA MIESZKALNA PKP:
ul. Dworcowa:
a) dom nr 17, mur., XIX/XX,
b) dom nr 21, mur., k. XIX,
ul. Pocztowa;
a) dom nr 8, mur., k. XIX,
b) dom nr 10, mur., k. XIX,
c) dom nr 11, mur., k. XIX,
d) dom nr 12, mur., k. XIX,
e) dom nr 14, mur., XIX/XX,
f) dom nr 16, mur., XIX/XX,
g) dom bez nru, mur., k. XIX.
ZESPÓŁ KOLEJKI WĄSKOTOROWEJ:
a) dworzec, ul. Wrześcińska 2, mur., pocz. XX,
b) budynek stacji, ul. Polna, mur., k. XIX,
c) elektrownia, ul. Polna, mur., k. XIX.

BUDYNEK STACJI PKP GNIEZNO - WINIARY, ul. Pałucka 20, mur., pocz. XX.

DOMEK DRÓŻNIKA PKP, ul. Gajowa 2, mur., k. XIX.

DOMEK DRÓŻNIKA PKP, ul. Wrzesińska 11, mur., k. XIX.

DOMEK DRÓŻNIKA PKP, ul. Ks. Ludwiczaka 17, mur., k. XIX.

HOTEL FRANCUSKI, ul. Chrobrego 32, mur., XIX/XX.

HOTEL, ob. dom, ul. Dąbrówki 20, mur., przed 1861.

REMIZA, ob. Przychodnia Zakładowa Cukrowni, ul. Wrzesińska 28, mur., pocz. XX.

SALA SPORTOWA, ul. Konopnickiej 6, mur., pocz. XX.

TRYBUNA DAWNEGO HIPPODROMU, ob. stadionu żużlowego, drewn., l. 20 XX.

Kategoria – zespoły pałacowe i dworskie oraz folwarczne; parki

ZESPÓŁ PAŁACOWY NA DALKACH, ul. Ks. Ludwiczaka:

a) pałac, ob. Internat Liceum Medycznego, ul. Ks. Ludwiczaka 20, mur., XIX/XX,

b) czworak, ob. dom nr 4, mur., poł. XIX,

c) budynek gospodarczy, ob. mieszkalno - gospodarczy nr 11, mur., 2 poł. XIX,

d) budynek gospodarczy nr 9, mur., 2 poł. XIX.

e) park, XIX/XX.

POZOSTAŁOŚCI ZESPOŁU FOLWARCZNEGO KAWIARY:

a) dom nr 31, mur., poł. XIX,

b) stajnia, ob. budynek gospodarczy nr 33, mur., pocz. XIX,

c) stajnia, ob. dom nr 33, mur., pocz. XIX,

d) stodoła nr 31, mur., pocz. XIX,

e) stodoła, ob. magazyn ADM nr 33, mur., pocz. XIX,

f) ogrodzenie, mur., pocz. XIX.

POZOSTAŁOŚCI ZESPOŁU FOLWARCZNEGO KONIKOWO:

a) rządówka/?, ob. dom nr 23, mur., 1899.

ZESPÓŁ STADNINY KONI, ob. Państwowe Stado Ogierów - Piekary,

ul. Kłeckowska:

a) gmach główny, ul. Kłeckowska 12, mur., pocz. XX,

b) portiernia, mur., pocz. XX,

c) budynek socjalny „Dragon”, mur., pocz. XX,

d) kantyna, ob. biuro, mur., pocz. XX,

e) ambulatorium weterynaryjne, mur., pocz. XX,

f) stajnia I, mur., pocz. XX,

g) stajnia II, mur., pocz. XX,

h) stajnia III, mur., pocz. XX,

i) stodoła z wagą, drewn., pocz. XX,

j) wozownia, stajnia wyjazdowa, mur., pocz. XX,

k) wozownia, mur., pocz. XX,

l) magazyn - stodoła, mur., 1909,

m) magazyn, mur., 1914,

n) budynek gospodarczy, mur., pocz. XX,

o) budynek gospodarczy, ul. Kłeckowska 62a, mur., 1 ćw. XX,

p) ogrodzenie, mur., pocz. XX,

r) brama, metal., pocz. XX,

s) park wraz z hippodromem, pocz. XX.

KOLONIA MIESZKALNA PSO:

ul. Kłeckowska:

a) dom nr 9, mur., 1904,

b) dom nr 11, mur., pocz. XX,

c) dom nr 18 a i b, mur., pocz. XX,

d) dom nr 20, mur., pocz. XX,

e) dom nr 26, mur., pocz. XX,

f) dom nr 62, mur., 1 ćw. XX,

ul. Młyńska

a) dom nr 17, mur., pocz. XX,

b) dom nr 19, mur., pocz. XX,

c) dom nr 21, mur., pocz. XX,

d) budynek gospodarczy przy domu nr 19, mur., pocz. XX.

PARK W ARKUSZEWIE, krajobrazowy, k. XIX.

PARK MIEJSKI IM. T. KOŚCIUSZKI, 2 poł. XIX.

PARK MIEJSKI IM. GEN. K. ŚWIERCZEWSKIEGO, 2 poł. XIX.

Kategoria – zabudowa mieszkalna

ul. Artyleryjska

DOM NR 2, mur., l. 20/30 XIX.

DOM NR 3, mur., l. 20/30 XX.

DOM NR 7, mur., l. 20/30 XX.

DOM NR 9, mur., l. 20/30 XX.

DOM NR 11, mur., l. 20/30 XX.

DOM NR 18, mur., l. 20/30 XX.

DOM NR 20, mur., l. 20/30 XX.

Rynek Bednarski

DOM NR 1, mur., XIX/XX.

DOM NR 3, mur., XIX/XX.

DOM NR 4, mur., XIX/XX.

DOM NR 5, mur., poł. XIX.

DOM NR 6, mur., 3 ćw. XIX.

ul. Bluszczowa

DOM NR 3, mur., 1931

DOM NR 5, mur., l. 20/30 XX.

DOM NR 13, mur., l. 20/30 XX.

ul. Boczna

DOM NR 14, mur., 1938.

ul. Bzowa

DOM NR 7, mur., pocz. XX.

DOM NR 8, mur., pocz. XX.

DOM NR 11, mur., pocz. XX.

DOM NR 15, mur., pocz. XX.

ul. Chociszewskiego

DOM NR 1, mur., pocz. XX.

DOM NR 2/3, mur., pocz. XX.

DOM NR 9, mur., pocz. XX.

DOM NR 10, mur., pocz. XX.

DOM NR 11, mur., pocz. XX.

DOM NR 12, mur., pocz. XX.

DOM NR 13, mur., pocz. XX.

DOM NR 16, mur., pocz. XX.

- DOM NR 17, mur., pocz. XX.
DOM NR 18, mur., pocz. XX.
DOM NR 19, mur., pocz. XX.
DOM NR 20, mur., pocz. XX.
DOM NR 21, mur., pocz. XX.
DOM NR 22, mur., pocz. XX.
DOM NR 23, mur., pocz. XX.
DOM NR 24, mur., pocz. XX.
DOM NR 27, mur., pocz. XX.
DOM NR 28, mur., pocz. XX.
ul. Chrobrego
DOM NR 1, mur., XIX/XX.
DOM NR 2, mur., ok. poł. XIX.
DOM NR 3, mur., k. XIX.
DOM NR 4, mur., 4 ćw. XIX.
DOM NR 5, mur., 4 ćw. XIX.
DOM NR 6, mur., 3 ćw. XIX.
DOM NR 7, mur., 4 ćw. XIX.
DOM NR 8, mur., 4 ćw. XIX.
DOM NR 9, mur., 2 ćw. XIX.
DOM NR 10, mur., 4 ćw. XIX.
DOM NR 14, mur., pocz. XX.
DOM NR 27, mur., pocz. XX.
DOM NR 33, mur., pocz. XX.
DOM NR 34, mur., k. XIX.
DOM NR 35, mur., k. XIX.
DOM NR 37, mur., ok. poł. XIX.
DOM NR 38, mur., 1897, arch. Albert Hoffmann.
DOM NR 43, mur., k. XIX.
DOM NR 44, mur., 1905, arch. Alexander Tyrocke.
ul. Chudoby
DOM NR 7, mur., l. 20/30 XX.
DOM NR 9, mur., l. 20/30 XX.
ul. Cierpięgi
DOM NR 6, mur., k. XIX.
DOM NR 7, mur., 4 ćw. XIX.
DOM NR 7a, mur., 4 ćw. XIX.
DOM NR 9, mur., pocz. XX.
DOM NR 13, mur., k. XIX.
DOM NR 14/15, mur., k. XIX.
DOM NR 16, mur., k. XIX.
DOM NR 17, mur., 1892.
DOM NR 18, mur., 4 ćw. XIX.
DOM NR 19, mur., k. XIX.
DOM NR 23, mur., 1932.
DOM NR 24, mur., 1904.
DOM NR 25/?/, mur., k. XIX.
ul. Cieszkowskiego
DOM NR 1, mur., l. 20/30 XX.
DOM NR 2, mur., l. 20/30 XX.
DOM NR 5, mur., l. 20/30 XX.
DOM NR 8, mur., l. 20/30 XX.
DOM NR 11, mur., l. 20/30 XX.
DOM NR 18, mur., l. 20/30 XX.
DOM NR 22, mur., l. 20/30 XX.
ul. Czereśniowa
DOM NR 4, mur., 1905 - 1910.
DOM NR 11, mur., 1905 - 1910.
DOM NR 21, mur., 1905 - 1910.
ul. Czysta
DOM NR 1, mur., k. XIX.
DOM NR 1a, mur., k. XIX.
DOM NR 2, mur., k. XIX.
DOM NR 2a, mur., k. XIX.
DOM NR 2b, mur., k. XIX.
DOM NR 3, mur., k. XIX.
DOM NR 4, mur., k. XIX.
DOM NR 5, mur., k. XIX.
ul. Dalkoska
DOM NR 12, mur., k. XIX.
DOM NR 13, mur., XIX/XX.
DOM NR 15, mur., pocz. XX.
DOM NR 16, mur., k. XIX.
DOM NR 17, mur., k. XIX.
DOM NR 18a, mur., 1911.
DOM NR 18, mur., pocz. XX.
DOM NR 19, mur., k. XIX.
DOM NR 20, mur., 1899.
DOM NR 21, mur., k. XIX.
DOM NR 22, mur., 4 ćw. XIX.
DOM NR 23, mur., 4 ćw. XIX.
DOM NR 24, mur., k. XIX.
ul. Dąbrówki
DOM NR 1, mur., 1904.
DOM NR 2, mur., po 1832.
DOM NR 3, mur., k. XIX.
DOM NR 4, mur., 2 ćw. XIX.
DOM NR 5, mur., 2 poł. XIX.
DOM NR 7, mur., 2 ćw. XIX.
DOM NR 8, mur., 4 ćw. XIX.
DOM NR 9, mur., 1 poł. XIX.
DOM NR 11, mur., pocz. XX.
DOM NR 12, mur., 3 ćw. XIX.
DOM NR 13, mur., poł. XIX.
DOM NR 14, mur., 1904, arch. Germann.
DOM NR 15, mur., 4 ćw. XIX.
DOM NR 16, mur., 2 poł. XIX.
DOM NR 17, mur., ok. poł. XIX.
DOM NR 18, mur., l. 40. XIX, arch. Gadow(?).
DOM NR 19/19A, mur., 3 ćw. XIX; rozbud. 1891
i 1907, arch. Z. Ballenstedt, L. Śmielecki
DOM NR 23, mur., k. XIX.
DOM NR 24, mur., do 1824.
DOM NR 25, mur., ok. poł. XIX.
DOM NR 26, mur., pocz. XX.
DOM NR 27, mur., ok. poł. XIX.
DOM NR 28, mur., k. XIX.
DOM NR 29, mur., ok. poł. XIX.
ul. Dąbrowskiego
DOM NR 3, mur., l. 20/30 XX.
DOM NR 6, mur., l. 20/30 XX.
DOM NR 7, mur., l. 20/30 XX.
DOM NR 9, mur., l. 20/30 XX.
ul. Farna
DOM NR 1, mur., ok. 1890, arch. August Werner(?).
DOM NR 2, mur., ok. poł. XIX.
DOM NR 8, mur., ok. poł. XIX.
ul. Franciszkańska
DOM NR 2, mur., pocz. XX.

ul. Gajowa

DOM NR 4, mur., 1900 - 1910.
DOM NR 14, mur., 1905 - 1910.
DOM NR 15, mur., 1905 - 1910.
DOM NR 16, mur., 1905 - 1910.
DOM NR 17, mur., 1905 - 1910.
DOM NR 18, mur., 1905 - 1910.
DOM NR 20, mur., 1905 - 1910.
DOM NR 25, mur., 1905 - 1910.
DOM NR 28, mur., 1905 - 1910.

ul. Garbarska

DOM NR 1, mur., k. XIX.
DOM NR 2, mur., XIX/XX.
DOM NR 3, mur., 4 ćw. XIX.
DOM NR 6, mur., 4 ćw. XIX.
DOM NR 7, mur., XIX/XX.

ul. Głębocka

DOM NR 16, mur., l. 20/30 XX.
DOM NR 20, mur., l. 20/30 XX.
DOM NR 25, mur., l. 20/30 XX.

ul. Gołębia

DOM NR 7, mur., l. 20/30 XX.

ul. Górna

DOM NR 1, mur., pocz. XX.
DOM NR 3, mur., 1907.
DOM NR 9, mur., k. XIX.

ul. Grunwaldzka

DOM NR 18, mur., pocz. XX.
DOM NR 19, mur., 1936.
DOM NR 21, mur., 1934.
DOM NR 28, mur., l. 20/30 XX.
DOM NR 30, mur., pocz. XX.
DOM NR 42, mur., l. 20/30 XX.
DOM NR 46, mur., l. 20/30 XX.

ul. Grzybowo

DOM NR 3, mur., XIX/XX.
DOM NR 4, mur., XIX/XX.
DOM NR 5, mur., 4 ćw. XIX.
DOM NR 6, mur., pocz. XX.
DOM NR 7, mur., k. XIX
DOM NR 10, mur., pocz. XX.
DOM NR 12, mur., 2 poł. XIX.
DOM NR 13, mur., pocz. XX.
DOM NR 14, mur., pocz. XX.
DOM NR 15, mur., ok. poł. XIX.
DOM NR 16, mur., pocz. XX.
DOM NR 17, mur., ok. poł. XIX.
DOM NR 22/23, mur., pocz. XX.
DOM NR 24, mur., pocz. XX.
DOM NR 25, mur., k. XIX.
DOM NR 31, mur., XIX/XX.
DOM NR 32, mur., XIX/XX.
DOM NR 34, mur., XIX/XX.
DOM NR 35, mur., XIX/XX.
DOM NR 36, mur., XIX/XX.

ul. św. Jana

DOM NR 4, mur., XIX/XX.
DOM NR 8, szach., XVIII/XIX.

ul. Jana Pawła II

DOM NR 1, mur., k. XIX.

ul. Jasna

DOM NR 2, mur., pocz. XX.
DOM NR 3, mur., pocz. XX.
ul. Jeziorna
DOM NR 1, mur., 3 ćw. XIX.
DOM NR 1a, mur., k. XIX.
DOM NR 13a, mur., l. 20/30 XX.

ul. Bł. Jolenty

DOM NR 4, mur., pocz. XX.
DOM NR 6, mur., pocz. XX.
DOM NR 8, mur., XIX/XX.
DOM NR 10, mur., pocz. XX.
DOM NR 11, mur., pocz. XX.
DOM NR 12, mur., pocz. XX.
DOM NR 13, mur., pocz. XX.
DOM NR 14, mur., pocz. XX.
DOM NR 15, mur., pocz. XX.
DOM NR 19, mur., k. XIX.

ul. Kasporowicza

DOM NR 3, mur., l. 20/30 XX.
DOM NR 16, mur., l. 20/30 XX.

ul. Kaszarska

DOM NR 3, mur., 1880, mistrz mur. L. Ballenstedt.

DOM NR 4, mur., k. XIX.
DOM NR 5, mur., k. XIX.

ul. Kawiary

ZESPÓŁ DOMU NR 1:

- a. dom I, mur., l. 30 XX,
- b. dom II, mur., l. 30 XX,
- c. dom III, mur., l. 30 XX,
- d. budynek gospodarczy, mur., l. 30 XX.

ZESPÓŁ DOMU NR 7:

- a. dom, mur., 1906,
- b. stodoła, mur., pocz. XX,
- c. budynek gospodarczy, mur., pocz. XX.

ZESPÓŁ DOMU NR 13:

- a. dom, mur., 1920 - 1930,
- b. budynek gospodarczy, ob. dom, mur., pocz. XX.

ZESPÓŁ DOMU NR 25:

- a. budynek gospodarczy I, mur., pocz. XX,
- b. budynek gospodarczy II, mur., pocz. XX,
- c. stodoła, drewn., pocz. XX.

DOM NR 20, mur., pocz. XX.

DOM NR 28, mur., 1936.

ul. Kilińskiego

DOM NR 5/6, mur., pocz. XX.
DOM NR 7/8, mur., pocz. XX.
DOM NR 9/10, mur., XIX/XX.
DOM NR 13, mur., ok. 1910.
DOM NR 14, mur., XIX/XX.
DOM NR 17, mur., l. 30 XX.

ul. Klonowa

DOM NR 1, mur., l. 30 XX.
DOM NR 2, mur., 1937.
DOM NR 3, mur., l. 30 XX.

ul. Kłeckowska

ZESPÓŁ DOMU NR 72:

- a. dom, mur., pocz. XX,

b. budynek gospodarczy, szach., pocz. XX.

ZESPÓŁ DOMU NR 73:

a. dom, mur., pocz. XX,

b. 2 budynki gospodarcze, mur., pocz. XX.

DOM NR 17, mur., 1926.

DOM NR 21, mur., pocz. XX.

DOM NR 28, mur., pocz. XX.

DOM NR 29, mur., 9132.

DOM NR 31, mur., 1932.

DOM NR 35, mur., pocz. XX.

DOM NR 36, mur., 1923.

DOM NR 38, mur., 1932.

DOM NR 39, mur., pocz. XX.

DOM NR 41, mur., pocz. XX.

DOM NR 42, mur., pocz. XX.

DOM NR 43, mur., pocz. XX.

DOM NR 50, mur., pocz. XX.

DOM NR 51, mur., pocz. XX.

DOM NR 68, mur., pocz. XX.

DOM NR 77, mur., pocz. XX.

ul. Kochanowskiego

DOM NR 6, mur., l. 20/30 XX.

DOM NR 12, mur., l. 20/30 XX.

DOM NR 17, mur., l. 20/30 XX.

ul. Kołłątaja

DOM NR 4, mur., l. 20/30 XX.

DOM NR 9, mur., l. 20/30 XX.

DOM NR 12, mur., l. 20/30 XX.

ul. Konikowo

DOM NR 1, mur., l. 20/30 XX.

DOM NR 7, mur., l. 20/30 XX.

DOM NR 15, mur., l. 20/30 XX.

DOM NR 23, mur., 1899.

ul. Konopnickiej

DOM NR 1/2, mur., 1910.

DOM NR 4, mur., l. 20/30 XX.

ul. Kopernika

DOM NR 2, mur., l. 30 XX.

DOM NR 4, mur., 1935.

DOM NR 8, mur., l. 30 XX.

DOM NR 12, mur., l. 30 XX.

DOM NR 16, mur., l. 30 XX.

DOM NR 17, mur., 1936.

DOM NR 18, mur., l. 30 XX.

DOM NR 20, mur., l. 30 XX.

ul. Krzywe Koło

DOM NR 5, mur., pocz. XX.

DOM NR 5a, mur., pocz. XX.

DOM NR 5b, mur., pocz. XX.

DOM NR 5c, mur., pocz. XX.

DOM - MAGAZYN NR 6, mur.- szach., XIX/XX.

DOM NR 7, mur., pocz. XX.

ul. Kościuszki

DOM NR 1, mur., 4 ćw. XIX.

DOM NR 12, mur., ok. 1910.

ul. Kwiatowa

DOM NR 1, mur., 1933.

DOM NR 2, mur., 1933.

DOM NR 3, mur., l. 20/30 XX.

DOM NR 4, mur., l. 20/30 XX.

DOM NR 5, mur., l. 20/30 XX.

DOM NR 6, mur., 1933.

ul. Lecha

DOM NR 1, mur., pocz. XX.

DOM NR 2, mur., pocz. XX.

DOM NR 3, mur., pocz. XX.

DOM NR 4, mur., pocz. XX.

DOM NR 5, mur., k. XIX.

DOM NR 12, mur., k. XIX.

DOM NR 13, mur., XIX/XX.

DOM NR 13a, mur., XIX/XX.

ul. Lelewela

DOM NR 3, mur., 1938.

DOM NR 5, mur., l. 20/30 XX.

DOM NR 7, mur., l. 20/30 XX.

ul. Leśna

BUDYNEK MIESZKALNO - GOSPODARCZY NR 1,
mur., pocz. XX.

DOM NR 2, mur., l. 30 XX.

DOM NR 3, mur., l. 30 XX.

DOM NR 7, mur., l. 30 XX.

DOM NR 11, mur., l. 20 - 30 XX.

DOM NR 16, mur., l. 30 XX.

DOM NR 18, mur., l. 20 - 30 XX.

ul. Libelta

DOM NR 3, mur., l. 20/30 XX.

DOM NR 4, mur., l. 20/30 XX.

DOM NR 5, mur., l. 20/30 XX.

DOM NR 9, mur., l. 20/30 XX.

DOM NR 10, mur., l. 20/30 XX.

DOM NR 15, mur., l. 20/30 XX.

DOM NR 17, mur., l. 20/30 XX.

DOM NR 19, mur., l. 20/30 XX.

DOM NR 22, mur., l. 20/30 XX.

DOM NR 23, mur., l. 20/30 XX.

DOM NR 26, mur., l. 20/30 XX.

DOM NR 31, mur., l. 20/30 XX.

DOM NR 33, mur., l. 20/30 XX.

DOM NR 35/37, mur., l. 20/30 XX.

DOM NR 36, mur., l. 20/30 XX.

DOM NR 39, mur., l. 20/30 XX.

DOM NR 40, mur., 1931.

DOM NR 42, mur., l. 20/30 XX.

DOM NR 46, mur., l. 20/30 XX.

DOM NR 48, mur., l. 20/30 XX.

DOM NR 53, mur., 1901.

DOM NR 56, mur., pocz. XX.

ul. 22 Lipca

DOM NR 73, mur., pocz. XX.

DOM NR 117, mur., pocz. XX.

DOM NR 129. mur., 2 ćw. XX.

ul. Lipowa

DOM NR 24, mur., 1905.

ul. Listopadowa

DOM NR 8, mur., l. 30 XX.

DOM NR 10, mur., l. 30 XX.

DOM NR 11, mur., l. 30 XX.

DOM NR 13, mur., l. 30 XX.

ul. Ks. Ludwiczaka

BUDYNEK MIESZKALNO - GOSPODARCZY NR

- 10a, mur., 1905 - 1910.
BUDYNEK MIESZKALNO - GOSPODARCZY NR
15, mur., 1905 - 1910.
DOM NR 32, mur., 1905 - 1910.
BUDYNEK MIESZKALNO - GOSPODARCZY NR
44, mur., 1905 - 1910, 1939.
ul. Kanc. J. Łaskiego
ZESPÓŁ DOMU NR 15:
a. dom, mur., 3 ćw. XIX,
b. budynek administracyjny młyna parowego,
ob. dom, mur.-szach., l. 70 XIX.
DOM NR 8, mur., pocz. XX.
DOM NR 12, mur., pocz. XX.
DOM NR 14, mur., pocz. XX.
DOM NR 17, mur., 2 poł. XIX. DOM NR 21, mur.,
pocz. XX.
DOM NR 25, mur., pocz. XX.
ul. Łącznica
DOM NR 5, mur., pocz. XX.
DOM NR 6, mur., pocz. XX.
ul. Łubieńskiego
DOM NR 1, mur., k. XIX.
DOM NR 4, mur., 4 ćw. XIX.
DOM NR 8, mur., 1907, arch. Otto Miller.
DOM NR 10, mur., XIX/XX.
DOM NR października a, mur., XIX/XX.
DOM NR 11, mur., XIX/XX.
DOM NR 13, mur., 4 ćw. XIX.
DOM NR 15, mur., 4 ćw. XIX.
DOM NR 17, mur., 4 ćw. XIX.
ul. Mała
DOM NR 1, mur., l. 20/30 XX.
ul. 3 Maja
DOM NR 1, mur., 4 ćw. XIX.
DOM NR 3, mur., 4 ćw. XIX.
DOM NR 5, mur., k. XIX.
DOM NR 7, mur., XIX/XX.
DOM NR 9, mur., ok. 1860 i 1923.
DOM NR 11, mur., pocz. XX.
DOM NR 12, mur., 4 ćw. XIX.
DOM NR 13, mur., 4 ćw. XIX.
DOM NR 14, mur., k. XIX.
DOM NR 15, mur., pocz. XX.
DOM NR 16, mur., ok. 1905, arch. Karl Gerhardt.
DOM NR 17, mur., 1919.
DOM NR 18, mur., ok. 1915, arch. Friedrich
Schmeling(?).
DOM NR 20, mur., pocz. XX.
DOM NR 21, mur., pocz. XX.
DOM NR 23, mur., pocz. XX.
DOM NR 25, mur., k. XIX.
DOM NR 26, mur., pocz. XX.
DOM NR 27, mur., pocz. XX.
DOM NR 29, mur., 4 ćw. XIX.
DOM NR 30, mur., 4 ćw. XIX.
DOM NR 32, mur., k. XIX.
DOM NR 32, mur., k. XIX.
DOM NR 34, mur., k. XIX.
DOM NR 35, mur., k. XIX.
DOM NR 36, mur., pocz. XX.
DOM NR 38, mur., pocz. XX.
DOM NR 40, mur., pocz. XX.
DOM NR 41, mur., 4 ćw. XIX.
DOM NR 42, mur., 4 ćw. XIX.
DOM NR 43, mur., 4 ćw. XIX.
DOM NR 45, mur., k. XIX.
DOM NR 46, mur., pocz. XX.
DOM NR 47, mur., k. XIX.
DOM NR 49, mur., XIX/XX.
DOM NR 51, mur., pocz. XX.
ul. Marcinkowskiego
DOM NR 5, mur., l. 20/30 XX.
DOM NR 6, mur., l. 20/30 XX.
DOM NR 8, mur., l. 20/30 XX.
DOM NR 10, mur., l. 20/30 XX.
DOM NR 16, mur., 1932.
DOM NR 22, mur., l. 20/30 XX.
ul. Matejki
DOM NR 15, mur., l. 20/30 XX.
ul. św. Michała
DOM NR 8, mur., ok. poł. XIX.
DOM NR 10, mur., XIX/XX.
DOM NR 12/14, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 18, mur., pocz. XX.
DOM NR 20, mur., pocz. XX.
DOM NR 22, mur., XIX/XX.
DOM NR 26, mur., XIX/XX.
DOM NR 28, mur., pocz. XX.
DOM NR 31, mur., l. 20 - 30 XX.
ul. Mickiewicza
DOM NR 6/6a, mur., 1899.
DOM NR 7, mur., 1900.
DOM NR 7a, mur., XIX/XX.
ul. Mieszka I
DOM NR 2, mur., ok. poł. XIX.
DOM NR 3, mur., pocz. XX.
DOM NR 5, mur., ok. poł. XIX.
DOM NR 6, mur., ok. poł. XIX.
DOM NR 7, mur., ok. poł. XIX.
DOM NR 8, mur., ok. poł. XIX.
DOM NR 9, mur., pocz. XX.
DOM NR 10, mur., 2 ćw. XIX.
DOM NR 11, mur., k. XIX.
DOM NR 14, mur., ok. poł. XIX.
DOM NR 15, mur., proj. 1896, arch. Hugo Kindler.
DOM NR 17, mur., pocz. XX.
DOM NR 19, mur., pocz. XX.
DOM NR 21, mur., 3 ćw. XIX.
DOM NR 22, mur., poł. XIX.
DOM NR 23, mur., ok. poł. XIX.
DOM NR 25, mur., XIX/XX.
DOM NR 28, mur., l. 80. XIX.
DOM NR 30, mur., l. 80. XIX.
DOM NR 34, mur., k. XIX.
DOM NR 36, mur., 3 ćw. XIX.
DOM NR 37, mur., 4 ćw. XIX.
DOM NR 38, mur., k. XIX.
DOM NR 39, mur., k. XIX.
DOM NR 42, mur., 4 ćw. XIX.
DOM NR 43, mur., 4 ćw. XIX.

DOM NR 44, mur., 4 ćw. XIX.
DOM NR 46, mur., ok. poł. XIX.
DOM NR 48, mur., pocz. XX.
DOM NR 52, mur., 4 ćw. XIX.
DOM NR 54, mur., k. XIX.
DOM NR 56, mur., k. XIX.
DOM NR 60, mur., 4 ćw. XIX.
DOM NR 62, mur., 1896.
ul. Młodzieży Polskiej
DOM NR 9, mur., l. 20/30 XX.
DOM NR 12, mur., l. 20/30 XX.
DOM NR 13, mur., pocz. XX.
DOM NR 20, mur., l. 20/30 XX.
DOM NR 29, mur., 1938.
DOM NR 31, mur., l. 20/30 XX.
DOM NR 22, mur., l. 20/30 XX.
ul. Młyńska
DOM NR 9, mur., l. 20/30 XX.
DOM NR 17, mur., pocz. XX.
DOM NR 19, mur., pocz. XX.
DOM NR 21, mur., pocz. XX.
ul. Mnichowska
DOM NR 3, mur., 1905 - 1910.
DOM NR 11, mur., 1905 - 1910.
BUDYNEK MIESZKALNO - GOSPODARCZY NR
13, mur., 1905 - 1910.
BUDYNEK MIESZKALNO - GOSPODARCZY NR
29, mur., 1905 - 1910.
DOM NR 58, ob. dom dróżnika, mur., k. XIX.
ul. Moniuszki
DOM NR 1, mur., k. XIX.
DOM NR 2, mur., pocz. XX.
DOM NR 3, mur., k. XIX.
DOM NR 3a, mur., k. XIX.
DOM NR 4, mur., k. XIX.
DOM NR 4a, mur., pocz. XX.
DOM NR 5, mur., 4 ćw. XIX.
ul. Myśliwiecka
DOM NR 1, mur., 1932.
DOM NR 2, mur., l. 20/30 XX.
DOM NR 3, mur., l. 20/30 XX.
DOM NR 4, mur., l. 20/30 XX.
DOM NR 6, mur., l. 20/30 XX.
DOM NR 7, mur., l. 20/30 XX.
DOM NR 12, mur., 1938.
DOM NR 14, mur., l. 20/30 XX.
DOM NR 17, mur., 1933.
ul. Nowaszk
ZESPÓŁ DOMU NR 1:
a. dom, mur., l. 20 - 30 XX,
b. 2 budynki gospodarcze, mur., pocz. XX,
ul. Orcholska
DOM NR 38, mur., 1910 - 1920.
DOM NR 47, mur., l. 30 XX.
DOM NR 49, mur., l. 30 XX.
DOM NR 72a, mur., 1911.
DOM NR 76, mur., l. 30 XX.
DOM NR 82, mur., 1933.
DOM NR 84, mur., l. 30 XX.
ul. Osiniec

DOM NR 3, mur., 1926.
DOM NR 5, mur., l. 20 XX.
DOM NR 7, mur., XIX/XX.
ul. Paderewskiego
DOM NR 5, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 12, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 24, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 39, mur., 1938.
DOM NR 54, mur., l. 20 - 30 XX.
ul. Piaskowa
ZESPÓŁ DOMU NR 3:
a. dom, mur., pocz. XX,
b. 2 budynki gospodarcze, mur., pocz. XX,
c. stodoła, drewn., pocz. XX.
ul. Piekary
DOM NR 1, mur., l. 20 - 30 XX.
ul. Pławik
ZESPÓŁ DOMU NR 1a:
a. dom, mur., przed 1914,
b. budynek gospodarczy, mur., przed 1914,
c. stodoła, drewn., przed 1914.
ZESPÓŁ DOMU NR 3:
a. dom, mur., pocz. XX,
b. budynek gospodarczy, mur., pocz. XX.
ZESPÓŁ DOMU NR 4:
a. dom, mur., l. 20 - 30 XX,
b. budynek gospodarczy, mur., l. 20 - 30 XX.
ZESPÓŁ DOMU NR 5:
a. dom, mur., 1902,
b. budynek gospodarczy, mur., pocz. XX,
c. stodoła, mur., pocz. XX.
ZESPÓŁ DOMU NR 7:
a. dom, mur., pocz. XX,
b. budynek gospodarczy, mur., pocz. XX.
DOM NR 1, mur., przed 1914.
DOM NR 2, mur., l. 20 - 30 XX.
ul. Pocztowa
DOM NR 8, mur., k. XIX.
DOM NR 10, mur., k. XIX.
DOM NR 11, mur., k. XIX.
DOM NR 12, mur., k. XIX.
DOM NR 14, mur., XIX/XX.
DOM NR 16, mur., XIX/XX.
DOM NR 18, mur., pocz. XX.
ul. Podgórna
DOM NR 3, mur., pocz. XX.
DOM NR 7, mur., poł. XIX.
DOM NR 7a, mur., k. XIX.
ul. Polna
DOM NR 8, mur., 1905.
ul. Poprzeczna
DOM NR 6, mur., 1932.
ul. Powstańców Wlkp.
DOM NR 8, mur., oki. poł. XIX.
DOM NR 9, mur., pocz. XX.
DOM NR 10, mur., XIX/XX.
DOM NR 12, mur., pocz. XX.
DOM NR 13, mur., 1896.
DOM NR 33, mur., 1 ćw. XX.
DOM NR 38, mur., l. 20 XX.

- DOM NR 41, mur., pocz. XX.
ul. Poznańska
- DOM NR 14, mur., pocz. XX.
DOM NR 16, mur., pocz. XX.
DOM NR 18, mur., pocz. XX.
DOM NR 20, mur., pocz. XX.
DOM NR 22, mur., pocz. XX.
DOM NR 24, mur., pocz. XX.
DOM NR 26, mur., XIX/XX.
DOM NR 30, mur., pocz. XX.
ul. Półwiejska
- ZESPÓŁ DOMU NR 2:
a. dom, mur., pocz. XX.
b. zabudowania gospodarcze, mur., 1926.
- DOM NR 45, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 49, mur., l. 20 - 30 XX.
ul. Przecznicza
- DOM NR 1, mur., pocz. XX.
ul. Pstrowskiego
- DOM NR 13, mur., XIX/XX.
DOM NR 14, mur., XIX/XX.
DOM NR 15, mur., XIX/XX.
ul. Pułkowa
- DOM NR 6, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 12, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 14, mur., l. 20 - 30 XX.
ul. Pustachowska
- DOM NR 10, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 11, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 16, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 24, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 26, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 28, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 30, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 32, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM Z BUDYNKIEM GOSPODARCZYM NR 51/53,
mur., l. 20 - 30 XX.
- DOM NR 58, mur., pocz. XX.
ul. Reja
- DOM NR 6, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 12, mur., 1934.
ul. Roosevelta
- ZESPÓŁ DOMU NR 111:
a. dom, mur., pocz. XX,
b. stodoła, mur., XIX/XX
- DOM NR 46, mur., 1907.
DOM NR 53, mur., pocz. XX.
DOM NR 57, mur., k. XIX.
DOM NR 58, mur., pocz. XX.
DOM NR 60, mur., XIX/XX.
DOM NR 63, mur., 1919.
DOM NR 76, mur., 1906.
ul. Rybna
- DOM NR 11a, mur., XIX/XX.
DOM NR 13, mur., XIX/XX.
DOM NR 15, mur., XIX/XX.
DOM NR 16, mur., XIX/XX.
DOM NR 18, mur., XIX/XX.
DOM NR 19, mur., XIX/XX.
DOM NR 20, mur., XIX/XX.
- DOM NR 21, mur., XIX/XX.
DOM NR 28, mur., XIX/XX.
ul. Równa
- DOM NR 2, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 4, mur., l. 20 - 30 XX.
Rynek
- DOM NR 3, mur., do 1824.
DOM NR 4, mur., l. 30 XIX, rekonstr. l. 80 XX.
DOM NR 5, mur., po 1819.
DOM NR 6, mur., ok. poł. XIX.
DOM NR 7, mur., 1 poł. XIX.
DOM NR 8, mur., 1 poł. XIX.
DOM NR 9, mur., 2 poł. XIX.
DOM NR 10, mur., przed poł. XIX.
DOM NR 11, mur., 1 ćw. XIX.
DOM NR 12, mur., ok. poł. XIX.
DOM NR 14, mur., l. 20.XX.
DOM NR 15, mur., do 1824.
DOM NR 16, mur., ok. 1890.
DOM NR 17, mur., 3 ćw. XIX.
DOM NR 18, mur., k. XIX.
DOM NR 19, mur., poł. XIX.
DOM NR 20, mur., poł. XIX.
ul. Rzeźnicka
- DOM NR 1, mur., 3 ćw. XIX.
DOM NR 3, mur., ok. poł. XIX.
DOM NR 4, mur., k. XIX.
DOM NR 6, mur., k. XIX.
DOM NR 7, mur., k. XIX.
ul. Sienkiewicza
- DOM NR 1, mur., 2 ćw. XIX.
DOM NR 3, mur., 1 poł. XIX.
DOM NR 5, mur., 1 poł. XIX.
DOM NR 8, mur., 1 poł. XIX.
DOM NR 9, mur., 4 ćw. XIX.
DOM NR 10, mur., XIX/XX.
DOM NR 11, mur., XIX/XX.
DOM NR 12, mur., 1 poł. XIX.
DOM NR 16, mur., pocz. XX.
DOM NR 18, mur., po poł. XIX.
DOM NR 19, mur., 1903, arch. Alexander Tyrocke.
DOM NR 20, mur., 1 poł. XIX.
DOM NR 21, mur., 1 poł. XIX.
DOM NR 22, mur., 1 poł. XIX.
DOM NR 23, mur., po poł. XIX.
DOM NR 24, mur., 1 poł. XIX.
DOM NR 25, mur., 1 poł. XIX.
DOM NR 26, mur., 1 poł. XIX.
DOM NR 27, mur., 4 ćw. XIX.
DOM NR 28, mur., 4 ćw. XIX.
ul. Słoneczna
- DOM NR 1, mur., l. 30 XX.
DOM NR 2, mur., l. 30 XX.
DOM NR 4a, mur., l. 30 XX.
DOM NR 5, mur., l. 30 XX.
DOM NR 6, mur., 1932.
DOM NR 10, mur., 1934.
DOM NR 13, mur., l. 30 XX.
DOM NR 14, mur., l. 30 XX.
DOM NR 17, mur., l. 30 XX.

- DOM NR 20, mur., l. 30 XX.
DOM NR 22, mur., l. 30 XX.
DOM NR 24, mur., l. 30 XX.
ul. Słomianka
DOM NR 1, mur., 1910.
DOM NR 2, mur., 4 ćw. XIX.
DOM NR 7, mur., k. XIX.
DOM NR 10, mur., k. XIX.
DOM NR 10a, mur., k. XIX.
DOM NR 10b, mur., 4 ćw. XIX.
DOM NR 11, mur., XVIII/XIX.
ul. Słowackiego
DOM NR 19, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 20, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 21, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 23, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 25, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 26, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 28, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 30, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 31, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 34, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 39, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 43, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 46, mur., l. 20 - 30 XX.
ul. Sobieskiego
DOM NR 2, mur., XIX/XX.
DOM NR 8, mur., l. 20 XX.
DOM NR 11, mur., l. 20 XX.
DOM NR 11a, mur., l. 20 XX.
DOM NR 12, mur., l. 20 XX.
DOM NR 13/13a, mur., l. 20 XX.
DOM NR 14, mur., pocz. XX.
DOM NR 14a, mur., pocz. XX.
DOM NR 16, mur., l. 20 XX.
DOM NR 18, mur., pocz. XX.
DOM NR 21, ob. ZOZ, mur., l. 20 - 30 XX.
ul. Sokoła
BUDYNEK MIESZKALNO - GOSPODARCZY NR
21, mur.-szach., pocz. XX.
DOM NR 23, mur., l. 20 - 30 XX.
ul. Starowiejska
DOM NR 6, mur., l. 30 XX.
DOM NR 8, mur., l. 30 XX.
DOM NR 42, mur., l. 30 XX.
ul. Staszica
DOM NR 2, mur., 1919.
ul. Stroma
DOM NR 5, mur., ok. 1930.
ul. Strzelecka
DOM NR 16, mur., 1937 - 38.
Pl. 21 Stycznia
DOM NR 2, mur., XIX/XX.
DOM NR 5, mur., XIX/XX.
DOM NR 6, mur., pocz. XX.
DOM NR 8, mur., k. XIX.
DOM NR 9, mur., 1905.
DOM NR 10, mur., XIX/XX.
DOM NR 12, mur., ok. poł. XIX.
DOM NR 13, mur., 3 ćw. XIX.
ul. Surowieckiego
DOM NR 26, mur., 1937.
DOM NR 28, mur., l. 30 XX.
DOM NR 37, mur., 1937.
DOM NR 44, mur., l. 30 XX.
DOM NR 66, mur., l. 30 XX.
ul. Świętokrzyska
DOM NR 1, mur., ok. 1912.
DOM NR 1a, mur., 1912.
DOM NR 1b, mur., pocz. XX.
DOM NR 3, mur., pocz. XX.
DOM NR 4, mur., pocz. XX.
DOM NR 5, mur., pocz. XX.
DOM NR 6, mur., pocz. XX.
DOM NR 6a, mur., pocz. XX.
DOM NR 7, mur., pocz. XX.
DOM NR 8, mur., pocz. XX.
DOM NR 10, mur., pocz. XX.
DOM NR 17, mur., pocz. XX.
DOM NR 18, mur., pocz. XX.
DOM NR 20, mur., pocz. XX.
DOM NR 23, szach., 2 poł. XVIII.
DOM NR 25, mur., 1909.
DOM NR 26, mur., pocz. XX.
DOM NR 27, mur., pocz. XX.
DOM NR 28, mur., pocz. XX.
DOM NR 29, mur., pocz. XX.
ul. Tumska
DOM NR 1, mur., przed 1830.
DOM NR 2, mur., 1 ćw. XIX.
DOM NR 3, mur., 1 ćw. XIX.
DOM NR 4, mur., do 1824.
DOM NR 5, mur., k. XIX.
DOM NR 6, mur., pocz. XX.
DOM NR 10, mur., 3 ćw. XIX.
DOM NR 11, mur., 1914.
DOM NR 12, mur., 1 poł. XIX.
DOM NR 13, mur., 1 poł. XIX.
DOM NR 14, mur., 1 ćw. XIX.
DOM NR 16, mur., ok. poł. XIX.
ul. Warszawska
DOM NR 2, mur., ok. poł. XIX.
DOM NR 3, mur., k. XIX.
DOM NR 4, mur., 1881.
DOM NR 5, mur., 3 ćw. XIX.
DOM NR 6, mur., 1904.
DOM NR 7, mur., k. XIX.
DOM NR 9, mur., 3 ćw. XIX.
DOM NR 11, mur., k. XIX.
DOM NR 12, mur., k. XIX.
DOM NR 13, mur., po poł. XIX.
DOM NR 14, mur., ok. poł. XIX.
DOM NR 16, mur., ok. poł. XIX.
DOM NR 17, mur., 4 ćw. XIX.
DOM NR 18/19, mur., XIX/XX.
DOM NR 20, mur., k. XIX.
DOM NR 26, mur., 1898, arch. Alexander Tyrocke.
DOM NR 26A, mur., 1905-06, arch. Alexander Tyrocke.
DOM NR 27, mur., k. XIX.

- DOM NR 28, mur., k. XIX.
DOM NR 29, mur., k. XIX.
DOM NR 30, mur., k. XIX.
DOM NR 30a, mur., k. XIX.
DOM NR 32, mur., k. XIX.
DOM NR 33, mur., 2 poł. XIX.
DOM NR 34, mur., k. XIX.
DOM NR 35, mur., k. XIX.
DOM NR 36, mur., k. XIX.
DOM NR 37, mur., k. XIX.
DOM NR 38, mur., XIX/XX.
DOM NR 39, mur., k. XIX.
DOM NR 40, mur., 3 ćw. XIX.
ul. Św. Wawrzyńca
DOM NR 1, mur., l. 20 XX.
DOM NR 5, mur., pocz. XX.
DOM NR 10, mur., k. XIX.
DOM NR 11, mur., 1885, arch. Robert Tyrocke.
DOM NR 12, mur., XIX/XX.
DOM NR 13, mur., 1897, arch. W. Pluciński.
DOM NR 13a, mur., ok. 1898.
DOM NR 13b, mur., 1897, arch. W. Pluciński.
DOM NR 14, mur., k. XIX.
DOM NR 17, mur., k. XIX.
DOM NR 18, mur., ok. 1895, arch. Robert Tyrocke.
DOM NR 21, mur., 1910.
DOM NR 22, mur., pocz. XX.
DOM NR 23, mur., 3 ćw. XIX.
DOM NR 24, mur., ok. 1850.
DOM NR 25, mur., 1884, arch. N. Zieliński i H. Kröger.
DOM NR 28, mur., 2 ćw. XIX.
DOM NR 29, mur., XIX/XX.
DOM NR 34, mur., 1890.
DOM NR 38, mur., k. XIX.
DOM NR 39, mur., 1930.
DOM NR 39a, mur., pocz. XX.
DOM NR 41, mur., 1904.
ul. Wąska
DOM NR 7, mur., l. 30 XX.
DOM NR 9, mur., l. 30 XX.
ul. Wetnicka
DOM NR 15, mur., k. XIX.
ul. Wierzbowa
DOM NR 1, mur., l. 30 XX.
DOM NR 2, mur., XIX/XX.
DOM NR 4, mur., l. 20 XX.
DOM NR 10, mur., l. 30 XX.
ul. Wierzbiczany
DOM NR 34, mur., 1934.
ul. Winiary
ZESPÓŁ DOMU NR 5:
a. dom, mur., k. XIX,
b. budynek gospodarczy, mur., 1910.
ZESPÓŁ DOMU NR 8:
a. dom, mur., k. XIX,
b. budynek gospodarczy, mur., 1927,
c. obora, mur., 1937.
ul. Wiśniowa
ZESPÓŁ DOMU NR 10:
a. dom, mur., 1905,
b. budynek gospodarczy, mur., 1905 - 1910.
DOM NR 4, mur., 1905 - 1910.
DOM NR 5, mur., 1905 - 1910.
DOM NR 13, mur., 1905 - 1910.
ul. Witkowska
ZESPÓŁ DOMU NR 64:
a. domek grabarza, mur., pocz. XX.
b. budynek gospodarczy, mur.- drewn., l. 30 XX.
ZESPÓŁ DOMU NR 124:
a. dom, mur., pocz. XX,
b. stodoła, mur., pocz. XX.
DOM NR 2, mur., 1934.
DOM NR 4, mur., pocz. XX.
DOM NR 6, mur., k. XIX.
DOM NR 7, mur., pocz. XX.
DOM NR 9, mur., pocz. XX.
DOM NR 8 - 10, mur., 1938.
DOM NR 12, mur., XIX/XX.
DOM NR 14, mur., pocz. XX.
DOM NR 15, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 16, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 21, mur., pocz. XX.
DOM NR 23, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 25 i 27, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 33, mur., pocz. XX.
DOM NR 35, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 37, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 39, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 41, mur., pocz. XX.
DOM NR 42, mur., pocz. XX.
DOM NR 43, mur., ok. 1900.
DOM NR 44, mur., pocz. XX.
DOM NR 45, mur., pocz. XX.
DOM NR 46, mur., pocz. XX.
DOM NR 47, mur., pocz. XX.
DOM NR 48, mur., 1908.
DOM NR 49, mur., pocz. XX.
DOM NR 52, mur., ok. 1910.
DOM NR 53, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 54, mur., pocz. XX.
DOM NR 55, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 56, mur., pocz. XX.
DOM NR 57, mur., pocz. XX.
DOM NR 58, mur., pocz. XX.
DOM NR 60, mur., pocz. XX.
DOM NR 62, mur., k. XIX.
DOM NR 64, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 72, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 75, mur., pocz. XX.
DOM NR 76, mur., l. 30 XX.
DOM NR 79, mur., pocz. XX.
DOM NR 90, mur., 1905 - 1910.
DOM NR 93, tzw. „Dom Wiktorii”, mur., pocz. XX.
DOM NR 94, mur., 1905 - 1910.
DOM NR 95, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 102, mur., pocz. XX.
DOM NR 104, mur., l. 20 - 30 XX.

BUDYNEK MIESZKALNO - GOSPODARCZY NR
106, mur., 1905 - 1910.

DOM NR 107, mur., 1930.
DOM NR 109, mur., l. 20 - 30 XX.
DOM NR 123, mur., pocz. XX.
DOM NR 128, mur., pocz. XX.
DOM NR 131, mur., l. 20 - 30 XX.

ul. Wodna

DOM NR 2, mur., XIX/XX.

BUDYNEK GOSPODARCZY NR 4, mur., 1820.

DOM NR 6, mur., pocz. XX.
DOM NR 8, mur., pocz. XX.
DOM NR 10, mur., pocz. XX.
DOM NR 18, mur., pocz. XX.

ul. Św. Wojciecha

DOM NR 1, mur., po poł. XIX.

DOM NR 1a, mur., po poł. XIX.

DOM NR 5, mur., k. XIX.

DOM NR 7, mur., 2 poł. XIX.

ul. Wolności

DOM NR 9, mur., l. 20 - 30 XX.

ul. Wrzesińska

DOM NR 1/3, mur., l. 20 - 30 XX.

DOM NR 5, mur., ok. 1900.

DOM NR 7, mur., 1904.

DOM NR 9, mur., 1908.

DOM NR 11, mur., 1908.

DOM NR 13, mur., pocz. XX.

DOM NR 14, mur., ok. 1900.

DOM NR 15, mur., pocz. XX.

DOM NR 19, mur., k. XIX.

DOM NR 20, mur., ok. 1906.

DOM NR 22, mur., ok. 1910.

DOM NR 23, mur., pocz. XX.

DOM NR 74, mur., l. 20 - 30 XX.

DOM NR 76, mur., l. 30 XX.

DOM NR 78, mur., l. 20 - 30 XX.

ul. Wschodnia

ZESPÓŁ DOMU NR 47:

a. dom, mur., XIX/XX,

b. obora, mur., XIX/XX,

c. budynek gospodarczy, mur., XIX/XX

ul. Ks. Prymasa Wyszyńskiego

WILLA NR 4, OB. POGOTOWIE RATUNKOWE,
mur., ok. 1890.

DOM NR 7, mur., ok. 1905, arch. L. Śmielecki.

DOM NR 11, mur., 4 ćw. XIX.

DOM NR 12, mur., XIX/XX.

DOM NR 14, mur., 1901.

DOM NR 15, mur., 4 ćw. XIX.

DOM NR 17, mur., 4 ćw. XIX.

DOM NR 18, mur., pocz. XX.

DOM NR 19, mur., XIX/XX.

DOM NR 33, mur., k. XIX.

ul. Zabłockiego

DOM NR 1, mur., l. 20 - 30 XX.

DOM NR 3, mur., l. 20 - 30 XX.

ul. Zaulek

DOM NR 2, mur., pocz. XX.

DOM NR 6, mur., k. XIX.

DOM NR 7, mur., k. XIX.

Zielony Rynek

ZESPÓŁ DOMU NR 11:

a. dom, mur., 3 ćw. XIX,

b. budynek gospodarczy, mur.-drewn., k. XIX

DOM NR 2, mur., k. XIX.

DOM NR 3, mur., k. XIX.

DOM NR 4, mur., k. XIX.

DOM NR 5, mur., k. XIX.

DOM NR 6, mur., k. XIX.

DOM NR 7, mur., k. XIX.

DOM NR 8, mur., 2 poł. XIX.

DOM NR 9, mur., k. XIX.

DOM NR 10, mur., pocz. XX.

ul. Żabia

DOM NR 2, mur., pocz. XX.

ul. Żerniki

DOM NR 4, mur., 1927.

DOM NR 7, mur., 1912.

DOM NR 8, mur., 1912.

ul. Żeromskiego

DOM NR 6, mur., l. 20 - 30 XX.

DOM NR 8, mur., l. 20 - 30 XX.

DOM NR 9, mur., l. 20 - 30 XX.

DOM NR 18, mur., l. 20 - 30 XX.

DOM NR 22, mur., l. 20 - 30 XX.

DOM NR 23, mur., l. 20 - 30 XX.

DOM NR 28, mur., l. 20 - 30 XX.

DOM NR 35, mur., l. 20 - 30 XX.

DOM NR 36, mur., l. 20 - 30 XX.

ul. Żuławy

DOM NR 2, mur., XX.

DOM NR 8, mur., pocz. XX.

DOM NR 22, mur., pocz. XX.

DOM NR 31a, mur., pocz. XX.

DOM NR 32, mur., pocz. XX.

DOM NR 34, mur., pocz. XX.

DOM NR 35, mur., pocz. XX.

DOM NR 35a, mur., pocz. XX.

DOM NR 36, mur., pocz. XX.

DOM NR 37, mur., pocz. XX.

Kategoria – obiekty przemysłowe i gospodarcze

ZESPÓŁ BUDYNKÓW GAZOWNII, ul. Chrobrego
24/25:

a. gazownia, mur., 1870 i 1892,

b. budynek rozdzielni gazu, mur., 1874, 1912,

c. budynek gospodarczy rozdzielni gazu, mur.,
1874, 1912,

d. ogrodzenie, metal, 1 ćw. XX,

e. brama, mur., XIX/XX.

ZESPÓŁ BUDYNKÓW CUKROWNII, ul. Wrzesińska:

budynek dyrekcji nr 28, mur., XIX/XX,

willa, ob. przedszkole nr 24, mur., pocz. XX.

CENTRALA RYBNA, Zakład Przetwórczy, ul. Koni-
kowo 6/8, mur.,

pocz. XX.

BUDYNEK NR 5 FABRYKI DŹWIGÓW „ZREMB”,

ul. Surowieckiego 9, mur., XIX/XX.

FABRYKA MYDŁA, ob. dom, ul. Chrobrego 42,

mur., pocz. XX.

BUDYNEK PGKiM, ul. Chrobrego 25, mur., l. 70 XIX.

FABRYKA POWOZÓW, ob. dom, ul. Św. Wawrzyńca 15, mur., pocz. XX.

BUDYNEK ADMINISTRACYJNY PRZETWÓRNI OWOCÓW, ul. Kościuszki 2/3, mur., 2 poł. XIX.

BUDYNEK GNIEŹNIEŃSKIEJ PRALNICZEJ SPÓŁDZIELNI PRACY,

ul. Roosevelta 54/56, mur., 1 ćw. XX.

ZESPÓŁ BUDYNKÓW ZAKŁADÓW MIĘSNYCH, ul. Sobieskiego 2:

- a. budynek administracyjny, mur., ok. 1880,
- b. stołówka, mur., 1895,
- c. hala uboju bydła, tzw. „hala wołowa”, mur., 1895,
- d. hala uboju, tzw. „hala wieprzowa”, mur., 1895,
- e. hala uboju, tzw. „Fleczarnia”, mur., 1895,
- f. rzeźnia sanitarna, mur., 1895,
- g. budynek kupców, mur., 1895,
- h. magazyny chłodnicze, mur., 1895,
- i. magazyn opakowań, mur., 1895,
- j. budynek zaplecza technicznego z wieżą ciśnień, mur., 1895.

MŁYN PAROWY, później (1936) Drukarnia „Lech”, ob. Gnieźnieńskie

Zakłady Graficzne, ul. Chrobrego 30, mur., pocz. XX, 1936.

BUDYNEK ADMINISTRACYJNY MŁYNA PAROWEGO, ul. Kanc. Jana

Łaskiego 15, mur. - szach, l. 70 XIX.

MŁYN, ul. Wrzesińska 16, mur., 1928.

MAGAZYN, ul. Tumska grudnia (w podwórzu), mur., XIX/XX.

MAGAZYN, ul. Sobieskiego 19, mur., pocz. XX.

MAGAZYN, ob. dom, ul. Warszawska 17, mur., 4 ćw. XIX.

MAGAZYN, ul. Św. Wawrzyńca 42, mur., 1 ćw. XX.

WIEŻA CIŚNIEŃ, ul. Żwirki i Wigury 29, mur., ok. 1887.

3. Krajobraz kulturowy

Krajobraz kulturowy to przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze (art. 3 pkt 14 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). W celu jego ochrony oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej cytowana wyżej ustawa przewiduje ochronę poprzez wpis do rejestru zabytków cennych kulturowo struktur przestrzennych – układów urbanistycznych i ruralistycznych oraz krajobrazów kulturowych (art. 6 ust. 1 pkt 1 lit. a i b). W ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wprowadzono także nową formę ochrony – park kulturowy (art. 7 pkt 3).

Zgodnie z zapisami art. 16 ust. 1 utworzenie parku następuje w drodze uchwały rady gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Ochrona krajobrazu kulturowego powinna być komplementarna dla form ochronnych krajobrazu przyrodniczego, wynikających ze stosownych przepisów o ochronie przyrody.

Na terenie miasta Gniezno znajdują się następujące obszary objęte ochroną prawną:

HISTORYCZNY UKŁAD URBANISTYCZNY MIASTA

Założenie urbanistyczne miasta Gniezno zostało wpisane do rejestru zabytków pod numerem 2523/A decyzją z 27.01.1956 r. Zakres wpisu urbanistycznego obejmuje najstarsze obszary osadnicze w mieście ze Wzgórzem Lecha, miastem lokacyjnym, obszarami skupionymi wokół najstarszych założeń sakralnych. Historyczny obszar miasta posiadający walory zabytkowe od północy jest ograniczony przez trasę Poznań – Bydgoszcz, od zachodu przez Jezioro Jelonek i ul. Łąkową do torów kolejowych, od południa przez tory kolejowe a od wschodu przez ul. Żwirki i Wigury oraz ul. Jana III Sobieskiego. Obszar ten prezentuje dość dobrze zachowaną historyczną tkankę urbanistyczną wraz z zabudową. Ścisłe centrum miasta z Rynkiem jest efektem działania administracji pruskiej zapoczątkowanego w okresie tzw. Prus południowych w końcu XVIII wieku. Prowadzono wtedy konsekwentną politykę głębokich przemian przestrzennych w obrębie już istniejących ośrodków. Działalność pruskiej policji budowlanej pod hasłem „odnowy” promowała standaryzowane dla całej prowincji przekształcenia przestrzenne. Stara zabudowa, głównie drewniana, była bardzo podatna na pożary, biedne i zniszczone miasta były w końcu potencjalnym źródłem groźnych epidemii. Mając na uwadze te zagrożenia administracja pruska doprowadzała do kompleksowych przebudów miast. Stąd po pożarze Gniezna w początku XIX wieku na nowo został ukształtowany rynek wraz z siatką ulic (usunięto m.in. wewnętrzną śródmiastową zabudowę) a na nowowytoczonych parcelach zaczęły od 1819 roku powstawać budynki o ustalonej i schematycznej formie.

4. Zabytki ruchome

Zabytek ruchomy to rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych będących dziełem człowieka lub związanych z jego działalnością i stanowiących świadectwo minionej epoki lub zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową (art. 3 pkt 1 i 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Wpis do rejestru zabytku ruchomego może nastąpić na wniosek właściciela zabytku, natomiast w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia tego zabytku za granicę wojewódzki konserwator zabytków może dokonać wpisu z urzędu (art. 10 ust. 1 i 2).

Ewidencja zabytków ruchomych na terenie miasta Gniezna nie została jeszcze zakończona. W kartoce Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu znajduje się 1684 karty ewidencyjne takich zabytków (stan z listopada 2008 r.). Zdecydowana większość znajdujących się w ewidencji konserwatorskiej zabytków ruchomych stanowi wyposażenie kościołów: katedralnego pw. Wniebowzięcia NMP i św. Wojciecha (1265 zabytków ruchomych), filialnego pw. św. Jerzego (11 zabytków ruchomych), klasztorного franciszkanów pw. Wniebowzięcia NMP i św. Antoniego (113 zabytków ruchomych), klasztorного bożogrobców pw. św. Jana Chrzyciela (46 zabytków ruchomych), parafialnego pw. św. Trójcy (96 zabytków ruchomych), parafialnego pw. św. Michała (49 zabytków ruchomych), filialnego pw. św. Piotra i Pawła (9 zabytków ruchomych), filialnego pw. Św. Krzyża (24 zabytki ruchome) oraz garnizonowy pw. NMP Królowej Polski (20 zabytków ruchomych).

Najważniejszym zespołem jest przechowywany obecnie w gnieźnieńskim Muzeum Archidiecezjalnym zespół cennych zabytków pochodzących ze skarbcza katedralnego. Wśród nich tzw. Kielich św. Wojciecha czy patena Dąbrówki, pastorały, pierścienie biskupie, cenne argenteria oraz paramentyka kościelna. Zespół ten liczący prawie 200 obiektów, wpisano do rejestru zabytków pod numerem 46/ B decyzją pochodzącą z roku 1970. Najcenniejszy, pomnikowy zabytek ruchomy pochodzący z katedry – Drzwi Gnieźnieńskie wpisano do rejestru zabytków pod numerem 133/13/B orzeczeniem konserwatorskim z roku 1960. Innym zabytkiem wpisanym do rejestru decyzją z roku 1990 pod numerem 401/B jest zrekonstruowana i przywrócona do wnętrza katedry konfesja św. Wojciecha. Szereg zabytków stanowiących wystrój i wyposażenie katedry (280 obiektów) wpisano do rejestru zabytków pod nr 68/Wlkp/B decyzją z dn. 14 lutego 2005 r.

W kościele farnym pw. św. Trójcy do rejestru zabytków pod numerem 402/ B decyzją z roku 1992 wpisano zespół witraży i oszkleń witrażowych; na cmentarzu parafialnym Św. Trójcy – obelisk upamiętniający założenie cmentarza (nr 111/Wlkp/B, decyzja z 13 lutego 2008 r.). W kościele filialnym pw. św. św. Piotra i Pawła znajduje się 14 zabytków, wpisanych do rejestru zabytków pod nr 90/Wlkp/B decyzją z 14 lutego 2006 r.

Na terenie miasta Gniezna do rejestru zabytków prócz zabytków sakralnych wpisano także zabytki świeckie. Wśród nich – dwa powozy należące do gnieźnieńskiego Państwowego Stada Ogierów Pod numerem 5/B decyzją z roku 1966 pojazd typu Mylord – Faeton zaś pod numerem 303/B decyzją z roku 1973 pojazd typu Bryczko – Amerykan. Osobnymi wpisami do rejestru zabytków objęto stanowiące własność prywatną obiekty zabytkowe: sztukaterie w domu mieszkalnym przy gnieźnieńskim rynku, dla których w roku 1964 wydano orzeczenie konserwatorskie pod numerem 119/11/B oraz pry-

watna kolekcja obrazów olejnych zarejestrowana pod numerem 400/B decyzją z roku 1987 i również stanowiący prywatną własność pistolet skałkowy wpisany do rejestru zabytków pod numerem 394/ B decyzją z roku 1978 roku.

5. Zabytki archeologiczne

Zabytek archeologiczny to zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów lub zabytek ruchomy, będący tym wytworem (art. 3 pkt 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Zabytki archeologiczne są częścią dziedzictwa kulturowego. Na zasób zabytków archeologicznych składają się zarówno tzw. stanowiska archeologiczne, na które składają się obiekty archeologiczne i nawarstwienia kulturowe, jak i ruchome zabytki (przedmioty) z nich pochodzące. Europejska konwencja o ochronie archeologicznego dziedzictwa kulturowego uznaje je za źródło „zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych”.

5.1. Wykaz obiektów archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków

1. Wzgórze Lecha, VIII-X w., nr rejestru zab. K.K.1/5/12/35 – 19 czerwca 1935 r.
2. Grodzisko „Gnieźnianek”, XII w., nr rejestru zab. 1358/A – 15 marca 1972 r.
3. Grodzisko „Zbar”, XII w., nr rejestru zab. 1359/A – 28 marca 1972 r.

5.2. Wykaz stanowisk archeologicznych o czytelnej formie krajobrazowej

Na obszarze miasta Gniezno znajdują się 3 stanowiska archeologiczne o czytelnej formie krajobrazowej.

1. Wzgórze Lecha, VIII-X w.;
2. Grodzisko „Gnieźnianek”, XII w.;
3. Grodzisko „Zbar”, XII w.

5.3. Zestawienie stanowisk archeologicznych z terenu miasta Gniezno

Podstawową i wiodącą metodą ewidencjonowania stanowisk archeologicznych jest ogólnopolski program badawczo - konserwatorski zw. Archeologicznym Zdjęciem Polski (AZP), realizowany od 1978 r. Systematyzuje on dotychczasowy zasób wiedzy o rozpoznaniu archeologicznym terenu poprzez obserwację archeologiczną oraz uwzględnienie informacji zawartych w archiwach, zbiorach muzealnych i innych instytucjach oraz publikacjach. Należy jednak pamiętać, że zbiór dokumentacji AZP, reprezentujący ewidencję zasobów dziedzictwa archeologicznego, jest otwarty i ciągle uzupełniany w procesie archeologicznego rozpoznania terenowego. Do zbioru włączane są informacje o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach archeolo-

gicznych, niezależnie od charakteru badań, a także włączane są informacje weryfikujące lub uzupełniające dotychczasowe dane. W ten sposób dokumentacja stanowisk archeologicznych tworzona metodą AZP jest zasobem najbardziej aktualnej wiedzy o terenie w zakresie występowania historycznych nawarstwień archeologicznych. Informacje o stanowiskach archeologicznych pozyskiwane są poprzez prowadzenie badań archeologicznych oraz dzięki przypadkowym odkryciom zgłaszanym służbom konserwatorskim lub instytucjom kultury przez znalazców.

Tabela IV. Arkusze Archeologicznego Zdjęcia Polski obejmujące teren miasta Gniezno (w nawiasie podano rok opracowania arkusza)

49-34 (1985-86; uzup. 1991-92)
50-34 (?)
51-34 (1993)

arkusze opracowane

Źródło: zasoby archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu

Na obszarze miasta Gniezno zewidencjonowano 132 stanowiska archeologiczne, na które składają się 232 fakty osadnicze, w tym: grodziska – 3, osady – 17, punktów osadniczych – 60, śladów osadniczych – 140, cmentarzyska płaskie – 2, oraz innych faktów osadniczych – 10.

Zamieszczona poniżej tabela obrazuje zasoby archeologicznego dziedzictwa kulturowego na terenie miasta Gniezno:

Tabela V. Zasoby archeologicznego dziedzictwa kulturowego z terenu miasta Gniezno – stan: październik 2008 r.

Kategorie danych		Liczba ogólna	W tym w rejestrze zabytków
1.	Stanowiska archeologiczne na terenie miasta Gniezno	132	3
2.	Kategorie faktów osadniczych w obrębie stanowisk archeologicznych	232	3
2.1.	grodziska	3	3
2.2.	osady	17	-
2.3.	punkty osadnicze	60	-
2.4.	ślady osadnicze	140	-
2.5.	cmentarzyska płaskie	2	-
2.6.	inne (w tym nieokreślone)	10	-

Źródło: zasoby archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu

V. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego miasta

1. Stan zachowania i obszary największego zagrożenia zabytków

1.1. Stan zachowania zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków

W oparciu o raport o stanie zabytków miasta Gniezno zweryfikowany na podstawie rozpoznania terenowego można stwierdzić, że na terenie miasta Gniezno znajduje się 13 obiektów wpisanych do rejestru zabytków, których stan zachowania ocenić należy jako bardzo dobry, nie wymagający podjęcia

żadnych prac. Są to następujące obiekty: kościół katedralny p.w. Wniebowzięcia NMP i św. Wojciecha oraz kościół filialny pw. św. Jerzego, a także obiekty, w których przeprowadzono ostatnio szeroko zakrojone prace remontowe – kościół filialny pw. św. Piotra i Pawła, budynek Sądu Rejonowego, bloki koszarowe duży (5) i mały (6) oraz ustęp (18) w zespole koszar przy ul. Wrzesińskiej oraz budynek straży pożarnej wraz z ogrodzeniem i bramą. Jako bardzo dobry należy również określić stan zabytków archeologicznych Wzgórza Lecha oraz grodzisk „Zbar” i „Gnieźninek”.

Pozostałe, tj. 156 zabytków nieruchomości wymaga podjęcia prac konserwatorsko - remontowych. W grupie zabytków nieruchomości kwalifikowanych

do przeprowadzenia drobnych prac wskazać należy 87 obiektów, m. in. kościół rektorski pw. św. Jana Chrzyciela i dawny klasztor Bożogrobców, kościół klasztorny pw. Wniebowzięcia NMP i św. Antoniego i klasztor Franciszkanów, kościół parafialny pw. Św. Trójcy, kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła, kościół garnizonowy pw. NMP Królowej Polski, kaplica na terenie Szpitala Psychiatrycznego, budynek Prymasowskiego Wyższego Seminarium Duchownego, pałace arcybiskupi i biskupi, gmach Starostwa, ratusz, poczta, budynek Medycznego Studium Zawodowego wraz z salą gimnastyczną i ogrodzeniem, Miejski Ośrodek Kultury, a także kilka budynków koszarowych przy ul. Wrzesińskiej oraz szereg kamienic śródmieścia. Częściowych działań rewitalizacyjnych wymagają także cmentarze przy ulicach Kłeckowskiej, Świętokrzyskiej i Witkowskiej. Szerzej zakrojonych prac konserwatorsko - remontowych wymaga 67 obiektów. Większość z nich stanowią kamienice i domy mieszkalne, gmachy szkolne przy ulicach św. Jana i Żwirki i Wigury oraz budynki koszarowe przy ul. Wrzesińskiej, a także zabudowania szpitala psychiatrycznego „Dziekanka” wraz z parkiem. Jako obiekty w stanie katastrofalnym należy wymienić 6 obiektów: kamienicę przy ul. Tumskiej 2 i dwa budynki (nr 21 i 25) w zespole koszar przy ul. Wrzesińskiej oraz cmentarz szpitalny z kaplicą grobową Piotrowskich na terenie Szpitala Psychiatrycznego „Dziekanka” i nieistniejący praktycznie ogród Miejskiego Ośrodka Kultury.

Dane liczbowe odnośnie stanu zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków, a znajdujących się na terenie miasta Gniezno, przedstawia zamieszczona poniżej tabela:

Tabela VI. Wojewódzki rejestr zabytków nieruchomych z terenu miasta Gniezno (wg oceny stanu zachowania) – stan: październik 2008 r.

Ocena stanu zachowania	Liczba obiektów
obiekty nie wymagające podjęcia prac	13
obiekty wymagające podjęcia prac	156
w tym:	
drobne prace konserwatorsko - remontowe	89
remont kapitalny, szerzej zakrojone prace rewitalizacyjne	67
Ogółem	166*

Źródło: Raport o stanie zabytków w mieście Gniezno, Poznań 2004, weryfikacja w terenie

* nie wliczono historycznego układu urbanistycznego miasta Gniezno oraz obiektów archeologicznych

1.2. Stan zachowania zabytków nieruchomych w gminnej ewidencji zabytków

Zdecydowaną większość budynków pozostających w gminnej ewidencji zabytków stanowią obiekty budownictwa mieszkaniowego. Duże nagromadzenie wartościowych pod względem architektonicznym kamienic i domów w śródmieściu Gniezna podnosi atrakcyjność miasta. Należy jednak stwierdzić, iż w wyniku wieloletnich zaniedbań wiele z nich pozostaje w złym stanie technicznym, wymagającym podjęcia natychmiastowych działań remontowych i modernizacyjnych w celu podniesienia standardu ich użytkowania.

Analiza struktury własnościowej zabytkowych obiektów w centrum miasta wskazuje wyraźną przewagę budynków prywatnych (58%) oraz komunalnych (22%). Ogólna ocena stanu zachowania tych budynków budzi niepokój: stan aż 85% zabytków oceniono jako średni lub poniżej średniej. Bliższe 72% obiektów wymaga kapitalnego remontu, przy czym postulat ten dotyczy głównie budynków mieszkalnych stanowiących własność miasta lub pozostającą w rękach prywatnych.

Dużą grupę budynków znajdujących się w bardzo złym stanie technicznym stanowią zabudowania koszar przy ul. Sobieskiego. Większość z nich wymaga natychmiastowego podjęcia prac remontowo - zabezpieczających oraz znalezienia właściwego sposobu ich użytkowania.

1.3. Stan zachowania zabytków ruchomych

Jak wynika z opracowanego w 2004 r. przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków „Raportu o stanie zachowania zabytków w województwie wielkopolskim” zespoły zabytków ruchomych znajdujące się w kościołach rzymskokatolickich posiadają dobry stan zachowania i nie wymagają poważniejszych interwencji konserwatorskich. Przyjąć należy jedynie, że ze względu na brak systemów zabezpieczeń przeciwpożarowych i przeciwwłamaniowych we wskazanych kościołach, w celu ochrony znajdujących się tamże zabytków ruchomych, systemy takich zabezpieczeń należało by wykonać.

1.4. Stan zachowania dziedzictwa archeologicznego

Stanowiska archeologiczne nie wpisane do rejestru zabytków, ujawnione głównie podczas badań archeologicznych, w tym powierzchniowych metodą AZP, stanowią podstawową i najliczniejszą grupę, która składa się na archeologiczne dziedzictwo kulturowe miasta. Najlepiej zachowane są stanowiska archeologiczne położone na nieużytkach i terenach niezabudowanych.

Mimo że teren miasta był przedmiotem archeologicznych badań powierzchniowych w ostatnich dwóch dekadach XX wieku, ustalenie aktualnego stanu zachowania archeologicznego dziedzictwa kulturowego, w tym weryfikacja zasobów archeolo-

gicznych, wymagają powtórznego przeprowadzenia badań AZP.

2. Obszary największego zagrożenia dla zabytków w mieście

2.1. Obszary największego zagrożenia zabytków nieruchomych

- najbardziej zagrożone zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków: budownictwo sakralne - brak zagrożeń; budownictwo obronne i koszarowe - zabudowania zespołu koszar przy ul. Wrzesińskiej; budownictwo użyteczności publicznej - zabudowania gospodarcze d. budynku starostwa, budynek d. Sądu Ziemskiego przy Rynku 10, szkoły przy ul. Św. Jana i Żwirki i Wigury, ogród d. Łoży masońskiej przy ul. Łubieńskiego 11, zabudowania szpitala dla psychicznie chorych „Dziekanka” wraz z parkiem i cmentarzem; zabudowa mieszkalna - kamienice przy Rynku listopada i 20, ul. Tumskiej 2, 4, 14 i 16, Chrobrego 34 (oficyny), Grzybowo 7 i pl. 21 Stycznia 21; budownictwo rezydencjonalne - pałac w zespole d. folwarku „Kustodia” przy ul. Powstańców 22, dwór, później siedziba Uniwersytetu Ludowego wraz z parkiem przy ul. Ks. Ludwiczaka; obiekty przemysłowe - budynki dyrekcji i administracyjny wraz z parkiem cukrowni, zabudowania mieszkalno - administracyjne garbarni; budynki i elementy ogrodzenia na cmentarzach przy ulicach Kłeckowskiej, Świętokrzyskiej i Witkowskiej;

- niewłaściwy stan zagospodarowania i niewłaściwy stan techniczny budynków pozostających w ewidencji konserwatorskiej usytuowanych w najstarszej i najcenniejszej pod względem zabytkowym części historycznego układu urbanistycznego miasta Gniezna;

2.2. Obszary największego zagrożenia zabytków ruchomych

Brak zagrożeń dla zabytków ruchomych na terenie miasta, poza faktem, iż niektóre kościoły, w których występuje zabytkowe wyposażenie, nie posiadają systemów sygnalizacji przeciwpożarowej i przeciwłamaniowej.

2.3. Obszary największego zagrożenia dziedzictwa archeologicznego

Największym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych oraz archeologicznych nawarstwień kulturowych na terenie miasta są wszelkie inwestycje związane z zabudowywaniem i zagospodarowywaniem terenu wymagającymi prowadzenia szerokopłaszczyznowych prac ziemno - budowlanych. Do grupy tego typu inwestycji planowanych do realizacji w latach 2009-2012 zaliczyć należy:

1. w zakresie budowy kanalizacji sanitarnej i deszczowej:

a) budowa kanalizacji sanitarnej i deszczowej na Os. Grunwaldzkim, Os. Arkuszewo, Os. Kawiary - Osiniec i Os. Skiereszewo - rok 2009;

b) budowa kanalizacji sanitarnej i deszczowej na Os. Grunwaldzkim, Os. Arkuszewo, Os. Pustachowa, Os. Kawiary - Osiniec, Os. Skiereszewo i Os. Konikowo - rok 2010;

c) budowa kanalizacji sanitarnej i deszczowej na Os. Grunwaldzkim, Os. Arkuszewo, Os. Dalki, Os. Kawiary - Osiniec i Os. Skiereszewo - rok 2011;

d) budowa kanalizacji sanitarnej i deszczowej na Os. Grunwaldzkim, Os. Róża, Os. Kawiary - Osiniec i Os. Skiereszewo - rok 2012

2. w zakresie budowy sieci wodociągowej:

budowa sieci wodociągowej wg zapotrzebowania (w tym Winiary Północ I i II etap) - lata 2009-2012;

3. w zakresie budowy, przebudowy i remontu dróg:

a) roboty drogowe na Os. Stare Miasto, Os. Tysiąclecia, Os. Winiary, Os. Arkuszewo, Os. Kawiary - Osiniec, Os. Grunwaldzkie, Os. Pustachowa - Kokoszki, Os. Dalki, Os. Piekary, Os. Skiereszewo i Os. Konikowo - rok 2009;

b) Os. Stare Miasto, Os. Tysiąclecia, Os. Winiary, Os. Arkuszewo, Os. Kawiary - Osiniec, Os. Grunwaldzkie, Os. Pustachowa - Kokoszki, Os. Dalki, Os. Piekary, Os. Skiereszewo i Os. Konikowo - rok 2010;

c) Os. Stare Miasto, Os. Tysiąclecia, Os. Arkuszewo, Os. Kawiary - Osiniec, Os. Grunwaldzkie, Os. Pustachowa - Kokoszki, Os. Dalki, Os. Piekary, Os. Skiereszewo i Os. Konikowo) - rok 2011;

d) Os. Stare Miasto, Os. Tysiąclecia, Os. Arkuszewo, Os. Kawiary - Osiniec, Os. Grunwaldzkie, Os. Pustachowa - Kokoszki, Os. Dalki, Os. Piekary, Os. Skiereszewo i Os. Konikowo - rok 2012;

4. w zakresie oświetlenia drogowego:

a) Oświetlenie ulic Morelowej, Miłosza, Herberta, Niskiej, Gajowej, Jesionowej, Cechowej, Osikowej, Jodłowej, Wiklinowej, Leśnej i Nałkowskiej - rok 2009;

b) Oświetlenie ulic Senatorskiej, Kanclerskiej, Inowrocławskiej, Borowej, Północnej i trzemeszańskej, Osiedla Skiereszewo II, przejść Budowlanych - Paczkowskiego i Gębicka - Kujawska oraz ścieżki w Parku Trzech Kultur - rok 2010;

c) Oświetlenie ulic Podchorążych, Kasztelańskiej, Grodzkiej, Osikowej, Cedrowej, Magnoliowej i Wierzbiczany - rok 2011;

d) Oświetlenie ulic Pomorskiej, Olsztyńskiej, Wojskowej, Obrońców Gniezna, Miłosza i Herberta (II etap), Żnińskiej i ogródka Jordanowskiego na Os. Grunwaldzkim - rok 2012;

5. w zakresie robót ogólnobudowlanych i ochrony środowiska:

a) Budowa lokali socjalnych - lata 2009-2010

b) Modernizacja skweru wraz z budową miejsc parkingowych ul. Bł. Jolenty/3 Maja - rok 2010;

- c) Ściana oporowa oraz ogrodzenie przy budynku Sądu Rejonowego – rok 2009;
- d) Budowa Hali Gimnastycznej w Szkole Podstawowej nr 2 – lata 2009, 2011;
- e) II etap budowy kompleksu sportowego przy Szkole Podstawowej nr grudnia – rok 2012;
- f) I i II etap budowy boiska wielofunkcyjnego Gimnazjum nr 3 – lata 2009-2010.

W celu ochrony stanowisk archeologicznych oraz pradziejowych, średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych niezbędne jest uzgadnianie przez inwestorów wymogów konserwatorskich przedkładanych przez właściwy miejscowo organ ochrony zabytków.

Aktualnie zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych są inwestycje budowlane i przemysłowe. Wiele zagrożeń wynika z przyspieszonego rozwoju gospodarczego, związanego z rozwojem budownictwa na obrzeżach ośrodków osadniczych czy budową dróg. A zatem podstawowym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych oraz nawarstwień kulturowych są wszelkie inwestycje związane z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, które wymagają prowadzenia prac ziemno - budowlanych.

Wskazania zawarte w decyzji w sprawie wpisania do rejestru zabytków układu urbanistycznego Gniezna nakazują także szczególną ochronę pradziejowych, średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych w obrębie granic miasta objętych wpisem do rejestru.

Aby zapobiec zniszczeniu stanowisk archeologicznych, prace ziemne prowadzone w strefie ochrony stanowisk archeologicznych wymagają prowadzenia prac archeologicznych w zakresie uzgodnionym z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Jest to szczególnie ważne podczas budowy np. dróg, gdyż inwestycje te, z uwagi na szerokopłaszczyznowy charakter prac ziemnych, w bezpowrotny sposób niszczą substancję zabytkową i obiekty archeologiczne.

Przebudowa układów urbanistycznych czy założeń rezydencjonalno - parkowych prowadzi często do naruszenia średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych. W związku z tym wszystkie prace ziemne wymagają jednoczesnego prowadzenia badań archeologicznych. Wyniki badań stanowią jedyną dokumentację następujących po sobie epizodów osadniczych na danym terenie. Pozwalają skorygować, uszczegółwić i potwierdzić dane ze źródeł pisanych. Pozyskany w trakcie badań materiał ruchomy umożliwi uzupełnienie danych o kulturze materialnej regionu.

3. Uwarunkowania wynikające ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta

Problematyka ochrony dziedzictwa i krajobrazu kulturowego oraz opieki nad zabytkami na terenie Gniezna została zawarta w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

miasta, przyjętego Uchwałą Nr XV/141/00 Rady Miejskiej w Gnieźnie z dnia 11 lutego 2000 r. i w zmianach tego studium, przyjętej Uchwałami Rady Miejskiej Nr LVI/588/2006 z dnia 19 października 2006 r. i Nr XXVII/320/2008 z 29 października 2008.

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta uznano, że nadrzędnym celem rozwoju miasta jest poprawa szeroko pojętej jakości życia jego mieszkańców, któremu należy podporządkować wszelkie działania władz samorządowych. Realizacja tego celu winna się odbywać z uwzględnieniem m. in. równowagi między rozwojem miasta a ochroną walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego. W granicach administracyjnych miasta wskazano obszar objęty strefą ochrony konserwatorskiej oraz tereny eksploracji archeologicznej. Strefa ochrony konserwatorskiej zawiera następujące elementy dawnego i obecnego układu przestrzennego:

1. Wzgórze Lecha – obszar pierwotnego grodu i podgrodzi
 2. Wzgórze Panieńskie – teren dawnej osady targowej i późniejszego trzynastowiecznego miasta lokacyjnego
 3. Teren niezachowanego grodu Władysława Odonica nad brzegiem jez. Jelonek
 4. Targowisko – teren dwunastowiecznej osady targowej z przyległym Rynkiem Bednarskim i Zielonym Rynkiem
 5. Teren pomiędzy ulicami Mieszka I i Łubieńskiego
 6. Rejon ulic Chrobrego i Dąbrówki
 7. Teren dawnego gródka „Zbar”
 8. Wzgórze Św. Jana oraz rejon ulic Grzybowo, św. Jana, Żuławy, Rybnej i Świętokrzyskiej
 9. Wzgórze z kościołem i cmentarzem Św. Krzyża
 10. Tereny otaczające budynek Seminarium Duchownego
 11. Tzw. grobla drogi poznańskiej tj. rejon skrzyżowania ulic Łaskiego, Poznańskiej i Kłeckoskiej, miejsce dawnej osady Zajezerze z kościołem św. Piotra i Pawła oraz cmentarzem
 12. Teren Wojewódzkiego Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych – zespół budynków oraz park
 13. Rejon doliny wokół jez. Jelonek pomiędzy ulicami Poznańską, Kostrzewskiego, Dalkowską, Jezioną, Cierpięgi i Krótką
 14. Zabudowa w rejonie dworca PKP przy ulicach Kościuszki, Lecha, Mieszka I, Warszawskiej, św. Wawrzyńca, Cierpięgi i Dalkowskiej
 15. Teren dawnych koszar piechoty przy ul. Sobieskiego wraz z okolicą
 16. Teren Parku Miejskiego wraz z grodziskiem stożkowym „Gnieźninek”
 17. Teren i budynki dawnej rzeźni miejskiej
 18. Rejon ul. 3 Maja
- Dla badań archeologicznych zastrzeżono następujące tereny:
1. Teren na pd. od ulic Kłeckoskiej i Poznańskiej,

na krawędzi niecki i jez. Jelinek oraz na wyspie nieistniejącego jez. Świętego

2. Teren grodu i podgrodzi na Wzgórzu Lecha oraz grodu Władysława Odonica nad jez. Jelonek, a także Wzgórze Panieńskie – zasadniczy rdzeń pierwotnego osadnictwa

3. Targowisko obejmujące pl. 21 Stycznia z otoczeniem

4. Teren po wsch. stronie ul. Warszawskiej pomiędzy torami kolejowymi i ul. Dworcową

5. Teren w rejonie trójkąta ograniczonego ulicami Mieszka I, Dąbrówki i Lubieńskiego

6. Otoczenie kościoła św. Michała

7. Grodzisko „Gnieźnik” w Parku Miejskim

8. Rejon kościoła Św. Krzyża

9. Rejon kościoła św. Piotra i Pawła

10. Grobla drogi poznańskiej – zachodnia część ul. Łaskiego

W dalszej części Studium określono zasadnicze kierunki działań planistycznych, mające na celu ochronę krajobrazu kulturowego. Za główne elementy determinujące formułowanie wizji rozwojowych miasta uznano m. in. wyjątkową rangę kościoła katedralnego – jako symbolu i dominanty przestrzennej oraz główną oś kompozycyjną śródmieścia ul. Chrobrego – Rynek – ul. Tumska. Wśród postulatów wymieniono zasadę nakierowywania nowopowstających ulic na katedrę i inne dominanty śródmiejskie oraz zachowanie wolnych przestrzeni o wybitnych walorach krajobrazu przyrodniczo - kulturowego, co łączy się z kolejnym postulatem – prawidłowego kształtowania panoram. W obrębie strefy ochrony konserwatorskiej w całości pozostają Wzgórze Lecha i Śródmieście. Teren pierwszego z nich został wyodrębniony jako integralna jednostka architektoniczno - krajobrazowa o ogólnokrajowym znaczeniu, której zagospodarowanie wymaga stosowania najwyższych standardów, umożliwiających pełne wyeksponowanie istniejącej zabudowy i relikwów przeszłości.

Obszar szczególnie wartościowy stanowi także Śródmieście, gdzie również obowiązywać powinien priorytet wymagań konserwatorskich (pełne zachowanie układu przestrzennego, substancji zabytkowej oraz zieleni, uzupełnienie ubytków i wolnych parcel, eliminacja obiektów dysharmonijnych, stosowanie zasady nawiązywania do istniejącej zabudowy przy wznoszeniu nowych obiektów). W stosunku do pozostałych terenów miasta Studium postuluje ogólnie ochronę obiektów zabytkowych przed zniszczeniem i poddanie ich zabiegom renowacyjnym zgodnie z zaleceniami konserwatora zabytków.

Przyjęte w studium ustalenia spełniają warunki określone w art. 10 ust. 1 pkt 2, 3, 4 i 9 oraz ust. 2 pkt 2, 3, 4 i 14 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80 poz. 717 z późniejszymi zmianami), a także w art. 18 ust. 1–2 i art. 19 ust. 1–3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, tj. uwzględniają uwarunkowania wynikające ze stanu

krajobrazu kulturowego, dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, a także określają obszary i zasady ochrony krajobrazu kulturowego, dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej w zakresie określonym cytowanymi wyżej ustawami oraz w zakresie wynikającym z zasad ochrony konserwatorskiej obszarów i obiektów o wartościach kulturowych.

4. Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego miasta

Sytuacja w zakresie planowania przestrzennego na terenie Gniezna w sensie istnienia dokumentów planistycznych w postaci miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest zróżnicowana. Istnieje 65 obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, dotyczących wybranych fragmentów miasta. Dla pozostałych terenów, gdzie przewidziano wykonanie takich planów, są one na etapie opracowywania lub podjęcia stosownej uchwały.

Spośród obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego największe znaczenia dla ochrony dziedzictwa kulturowego śródmieścia Gniezna mają:

1. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu byłej jednostki wojskowej przy ulicach Chrobrego i Sobieskiego, przyjęty Uchwałą Nr XXII/254/2008 Rady Miejskiej w Gnieźnie z dnia 20 maja 2008 r.

2. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowo - usługowej przy ulicach Polnej i Wrzesińskiej, przyjęty Uchwałą Nr IX/93/2007 Rady Miejskiej w Gnieźnie z dnia 30 maja 2007 r.

3. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowo - usługowej przy ul. Pocztovej, przyjęty Uchwałą Nr XL/387/2002 Rady Miejskiej w Gnieźnie z dnia 27 września 2002 r.

4. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej przy ul. 3 Maja, przyjęty Uchwałą Nr VI/34/2003 Rady Miejskiej w Gnieźnie z 2002 r.

5. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Gniezna stanowiący częściową zmianę dotychczasowych ustaleń zagospodarowania fragmentów jego obszaru (działki położone przy ulicach św. Jana, św. Michała, Sobieskiego, 3 Maja, Jolenty, Kilińskiego, Kościuszki, Kostrzewskiego, Poznańskiej, Dalkowskiej oraz Grzybowo, Rybnej, Świętokrzyskiej i Żuławy, przyjęty Uchwałą Nr IX/58/99 Rady Miejskiej w Gnieźnie z dnia 11 czerwca 1999 r.

6. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Gniezna stanowiący częściową zmianę dotychczasowych ustaleń zagospodarowania fragmentów jego obszaru – cz. 2: (działki położone przy ulicach m. in. św. Michała, ks. A. Ludwiczaka, Orchowskiej i Świętokrzyskiej), przyjęty Uchwałą Nr

XXIX/293/2001 Rady Miejskiej w Gnieźnie z dnia 29 czerwca 2001 r.

7. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu przy ulicach św. Jana, Grzybowo, franciszkańskiej, Podgórznej, Tumskiej i św. Wojciecha, przyjęty Uchwałą Nr XXXVIII/324/98 Rady Miejskiej w Gnieźnie z dnia 15 czerwca 1998 r.

8. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego zachodniej części miasta Gniezna (teren obejmujący otoczenie jez. Jelonek), przyjęty Uchwałą Nr IX/75/2003 Rady Miejskiej w Gnieźnie z dnia 30 maja 2003 r.

9. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowo - usługowej osiedla Piekary (między ulicami Poznańską Kłeckoską, Żerniki i Żytnią), przyjęty Uchwałą Nr LII/564/2006 Rady Miejskiej w Gnieźnie z dnia 1 września 2006 r.

W wymienionych planach przyjęto następujące zapisy w zakresie realizacji ochrony dziedzictwa kulturowego na terenie miasta:

- 1) należy dążyć do zachowania historycznych układów przestrzennych, w tym powiązań komunikacyjnych, ogrodzeń, zieleni parkowej i przydrożnej,
- 2) prace rewaloryzacyjne, polegające na nadawaniu współczesnych standardów użytkowych zabudowie istniejącej, zabudowę ubytków i wolnych parcel, należy prowadzić z zachowaniem najważniejszych wartości historycznych i estetycznych w oparciu o uzgodnienie z właściwym terytorialnie konserwatorem zabytków,
- 3) w stosunku do nowych i modernizowanych niezabytkowych budynków obowiązuje zasada nawiązywania do sąsiedniej zabytkowej (sposobem usytuowania budynków na działce, zachowaniem linii zabudowy, gabarytami),
- 4) dopuszcza się rozbiorczy budynków znajdujących się w ewidencji konserwatorskiej, po uprzednim uzasadnieniu celowości takiego wniosku i otrzymaniu pozytywnej opinii właściwego terytorialnie konserwatora zabytków,
- 5) wszelkie prace w obrębie obszaru ochrony konserwatorskiej i terenu zabytkowego należy uzgodnić z właściwym terytorialnie konserwatorem zabytków,
- 6) prowadzenie wszelkich prac ziemnych w rejonie potencjalnych stanowisk archeologicznych winno się odbywać pod nadzorem archeologicznym,
- 7) w obszarze śródmieścia znajduje się strefa bogatego osadnictwa pradziejowego i wczesnośredniowiecznego, w związku z tym, w przypadku odkrycia obiektów archeologicznych, prace ziemne na obszarze występowania stanowisk wymagają badań archeologicznych w zakresie uzgodnionym z właściwym terytorialnie konserwatorem zabytków; obowiązują zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków uregulowane przepisami odrębnymi,

8) wszelkie prace ziemne związane z realizacją inwestycji wymagają przeprowadzenia badań archeologicznych, po uprzednim uzgodnieniu ich zakresu oraz sposobu wykonania z właściwym terytorialnie konserwatorem zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę.

Przyjęte w wymienionych planach miejscowych ustalenia spełniają warunki określone w art. 15 ust. 1 pkt 2, 3, 4, 7 i 9 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, a także w art. 18 ust. 1-2 i art. 19 ust. 1-3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, tj. uwzględniają zasady ochrony krajobrazu kulturowego, zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, granice i sposoby zagospodarowania terenów i obiektów podlegających ochronie ze względu na reprezentowane przez nie wartości kulturowe oraz szczegółowe zasady zagospodarowania terenów o wartościach kulturowych w zakresie określonym cytowanymi wyżej ustawami oraz w zakresie wynikającym z zasad ochrony konserwatorskiej obszarów i obiektów o wartościach kulturowych.

5. Uwarunkowania wynikające z ochrony przyrody i równowagi ekologicznej

Na terenie miasta nie wskazano żadnych obszarów podlegających ochronie prawnej na podstawie przepisów o ochronie przyrody z uwagi na ich walory przyrodnicze, nie planuje się też utworzenia obszarów przeznaczonych do ochrony w formie rezerwatowej. Na terenie miasta nie ma obiektów uznanych za pomniki przyrody.

VI. Cele gminnego programu opieki nad zabytkami miasta Gniezno

Cele gminnego programu opieki nad zabytkami wskazuje art. 87 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zgodnie z którym gminne programy opieki nad zabytkami mają na celu w szczególności:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,

- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

VII. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami miasta Gniezno

1. Gminna ewidencja zabytków

1.1. Sporządzenie i aktualizacja gminnej ewidencji zabytków nieruchomości

– Na etapie poprzedzającym opracowanie niniejszego programu opieki nad zabytkami wykonano gminną ewidencję zabytków nieruchomości w formie kart ewidencyjnych oraz w formie elektronicznej bazy danych, a także elektroniczną mapę zasobów dziedzictwa kulturowego miasta – zabytki nieruchome.

– Systematyczne uzupełnianie kart miejskiej ewidencji zabytków nieruchomości o uzyskane dane i dokumentację fotograficzną.

– Rozpoznanie i wprowadzanie do miejskiej ewidencji zabytków nieruchomości zmian powstałych w wyniku rozbiórek, modernizacji i remontów obiektów wykazanych w ewidencji.

1.2. Sporządzenie gminnej ewidencji zabytków archeologicznych

– Wykonanie gminnej ewidencji zabytków archeologicznych w formie kart ewidencyjnych stanowisk archeologicznych, zgodnie ze wskazaniami przekazanymi przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

– Sporządzenie elektronicznej systematycznie aktualizowanej bazy informacji o stanowiskach archeologicznych na terenie miasta.

– Uzupełnianie i weryfikowanie istniejącej gminnej ewidencji zabytków archeologicznych w oparciu o informacje uzyskiwane od Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości, niezależnie od charakteru badań oraz na podstawie uzyskiwanych wyników badań weryfikacyjnych AZP na obszarach 49–34, 50–34 i 51–34.

2. Rozpoznanie perspektyw tworzenia parków kulturowych na terenie miasta

Sugeruje się ewentualność utworzenia parku kulturowego, obejmującego teren miasta lokacyjnego na Wzgórzu Panieńskim oraz południową krawędź Grzybowa, bezpośrednio powiązany z doliną Srawy.

3. Wyznaczenie stref ochrony stanowisk archeologicznych

Strefy ochrony stanowisk archeologicznych na terenie miasta określone zostaną w trakcie wykonywania miejskiej ewidencji zabytków archeologicznych.

W celu ochrony stanowisk archeologicznych i archeologicznych nawarstwień kulturowych, podczas

inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, należy ujmować zagadnienia związane z ochroną zabytków archeologicznych w planach zagospodarowania przestrzennego, decyzjach o warunkach zabudowy i decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz należy respektować zapisy dotyczące ochrony zabytków archeologicznych w opiniach i decyzjach Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

4. Udostępnianie i promocja zabytków nieruchomości

1. Rozpowszechnienie informacji na temat zabytków nieruchomości z terenu miasta.

2. Udostępnienie miejskiej ewidencji zabytków oraz niniejszego „Programu opieki nad zabytkami miasta Gniezno na lata 2009–2012” na stronie internetowej Urzędu Miejskiego w Gnieźnie.

3. Umieszczenie, po uzyskaniu stosownych pozwoleń organu ochrony zabytków i w porozumieniu z właścicielami, tablic informacyjnych na historycznych obiektach budowlanych (w ramach systemu informacji miejskiej).

4. Współpraca z instytucjami wprowadzającymi dodatkowe oznakowania na drogach gminnych, powiatowych i wojewódzkich w celu ułatwienia dojazdu do tych obiektów.

5. Ustalenie z właścicielami obiektów zabytkowych możliwości i zasad ich udostępniania.

6. Promocja Szlaku Piastowskiego oraz pozostałych szlaków rowerowych i pieszych.

5. Edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego

1. Włączenie tematyki opieki i ochrony zabytków do zajęć dydaktycznych w szkołach podstawowych i gimnazjalnych prowadzonych przez miasto.

2. Wdrażanie do zajęć szkolnych pojęć związanych z krajobrazem kulturowym miasta i regionu.

3. Informowanie młodzieży szkolnej o zasobach krajobrazu kulturowego miasta, powiatu i województwa.

4. Organizowanie w ramach zajęć szkolnych wycieczek krajoznawczych po najciekawszych i najważniejszych miejscach w mieście i powiecie oraz przedstawianie znajdujących się tamże obiektów zabytkowych.

5. Rozpoczęcie prac nad zorganizowaniem profesjonalnej galerii wystawienniczej „Centrum sztuki miasta Gniezna”.

6. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania i zagospodarowania

1. Współdziałanie z Miejskim Konserwatorem Zabytków w Gnieźnie oraz Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w zakresie informowania właścicieli obiektów zabytkowych o możliwościach pozyskania pomocowych środków finansowych na ich remonty.

2. Nawiązanie współpracy z właścicielami obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków

ków, przy czynnym udziale Miejskiego konserwatora Zabytków oraz Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, poprzez:

- a) rozpowszechnianie wśród właścicieli tych obiektów informacji na temat zasad konserwatorskich i profilaktyki konserwatorskiej,
- b) zbieranie od właścicieli tych obiektów informacji na temat przeprowadzonych remontów i odnotowywanie tych faktów w kartach gminnej ewidencji zabytków.

3. Aktywne zachęcanie sektora prywatnego do

zagospodarowania obiektów zabytkowych.

4. Określenie zasad i możliwości udzielania pomocy finansowej właścicielom remontującym obiekty zabytkowe (wpisane do rejestru zabytków i figurujące w miejskiej ewidencji zabytków) w ramach środków zabezpieczonych w budżecie miasta na dany rok (dotacje, ulgi podatkowe).

7. Poprawa stanu zachowania zabytków nieruchomości na terenie miasta – kierunki działań i zadania

Lp	Kierunki działań	Zadania	Terminarz realizacji
1.	Rewitalizacja najcenniejszych zabytkowych fragmentów historycznej struktury urbanistycznej Gniezna	<p>1. Rewitalizacja najcenniejszych zabytkowych fragmentów historycznej struktury przestrzenno - architektonicznej miasta w ramach Lokalnego programu Rewitalizacji Obszarów Miejskich Miasta Gniezna:</p> <p>1) rewitalizacja obszaru „Stare Miasto – Jelonek”</p> <p>a) podjęcie działań nadających Rynkowi i ulicy Tumskiej charakteru przestrzeni prestiżowej, nakierowanej w sposób szczególny na ruch turystyczny;</p> <p>b) dążenie do zagospodarowania parterów kamienic na funkcje związane z obsługą ruchu turystycznego oraz na funkcje kulturalne – kawiarnie, puby, restauracje, sklepy z pamiątkami turystycznymi, punkty informacji turystycznej, sklepy handlu przedmiotami artystycznymi i dziełami sztuki;</p> <p>c) remonty kamienic, w szczególności ich elewacji frontowych, z przywróceniem im wszystkich walorów zabytkowych i z usuwaniem elementów szpecących, w tym przywracaniem właściwych faktur wypraw tynkarskich, uczytelnianiem „rysunku” detalu architektonicznego, przywracaniem właściwej dla cech stylowych kolorystyki; zastępowanie nieodpowiednich elementów identyfikacji wizualnej właściwymi sztylami i innymi elementami wizualnej identyfikacji;</p> <p>d) poszukiwanie metod ożywienia Rynku i ulicy Tumskiej różnego typu imprezami, happeningami historycznymi i innymi działaniami artystycznymi nie wywołującymi trwałych zmian w zagospodarowaniu przestrzeni;</p> <p>e) rewitalizacja jeziora Jelonek i terenów usytuowanych nad tym jeziorem, z zagospodarowaniem terenów nadbrzeżnych na funkcje turystyczno – rekreacyjno - sportowe;</p> <p>f) poszukiwanie rozwiązań problemów komunikacyjnych, w tym miejsc parkingowych w obszarze staromiejskim;</p> <p>g) poszukiwanie metod współpracy i zachęcania właścicieli nieruchomości usytuowanych w obszarze Rynku i ulicy Tumskiej do realizacji zadań z zakresu rewitalizacji tych obszarów</p> <p>2) rewitalizacja obszaru „Gnieźninek”</p> <p>a) rewitalizacja Parku Miejskiego wraz ze wzbogaceniem</p>	2009–2012

		rekreacyjnej oferty parku; b) zagospodarowanie terenów grodziska „Gnieźnik” i jego bezpośredniego sąsiedztwa na funkcje turystyczne;	
		2. Współpraca z Państwową Wyższą Szkołą Zawodową w Gnieźnie przy rewitalizacji obszaru pokoszarowego przy ulicy Wrzesińskiej;	2009-2012
2.	Rewitalizacja zabytkowych cmentarzy	1. Ucztelnienie faktu istnienia trzech kirkutów (ul. Warszawska, ul. Chrobrego i ul. Roosevelta) oraz cmentarza ewangelickiego (ulica Sobieskiego) – poprzez umieszczenie tablic informacyjnych o tych cmentarzach;	2009–2012
3.	Rewitalizacja najcenniejszych zabytkowych obiektów budowlanych	1. Kontynuowanie prac konserwatorsko - remontowych przy budynku dawnego starostwa, ob. siedziby Urzędu Miejskiego przy ul. Lecha (elewacje południowa i zachodnia od strony ulic Kościuszki i Lecha) oraz przy towarzyszącej mu zabudowie gospodarczej i przy ogrodzeniu;	2009–2012
		2. Podjęcie prac konserwatorsko - remontowych przy budynku starego Ratusza przy ul. Chrobrego – prace konserwatorsko - remontowe w najcenniejszych wnętrzach oraz przygotowanie prac konserwatorsko - remontowych elewacji budynku;	2009-2012
		3. Prace konserwatorsko - remontowe przy budynku dawnej szkoły katolickiej św. Jana, ob. Gimnazjum nr 1 przy ul. Św. Jana – sukcesywna wymiana stolarki okiennej;	2009-2012
		4. Prace konserwatorsko - remontowe przy budynku dawnej szkoły katolickiej św. Michała, ob. Szkole Podstawowej nr 6 przy ul. Żwirki i Wigury – remont dachów;	2009-2012
		5. Współpraca w ramach udzielania dotacji na prace konserwatorsko – remontowe, zgodnie z podjętą stosowną uchwałą Rady Miasta Gniezna, z kościelnymi jednostkami organizacyjnymi przy prowadzeniu prac konserwatorsko - remontowych przy kościele i klasztorze Franciszkanów, kościele parafialnym św. Michała, kościele farnym pw. św. Trójcy oraz kościele garnizonowym Rzym.-kat. pw. NMP Królowej Polski, ewentualnie z innymi właścicielami zabytków nieruchomości z terenu miasta Gniezna wpisanych do rejestru zabytków;	2009-2012
4.	Oznakowanie najcenniejszych stanowisk archeologicznych o własnej formie krajobrazowej	1. Umieszczenie tablic informujących o fakcie istnienia grodzisk Gnieźnianek i Zbar, a także zawierających podstawowe dane dotyczące ich funkcjonowania i pouczające o fakcie objęcia tych stanowisk ochroną prawną.	2009–2012

VIII. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Podmiotem formułującym gminny program opieki nad zabytkami jest samorząd miasta. Realizacja programu odbywać się będzie poprzez działania władz miejskich na rzecz osiągnięcia celów w nim przyjętych.

Program wymaga współdziałania samorządu miejskiego z:

- instytucjami ochrony zabytków, ochrony środowiska i ośrodkami naukowymi,
- organizacjami pozarządowymi zajmującymi się ochroną i opieką nad zabytkami,
- diecezjami – w zakresie ochrony i opieki nad

zabytkami sakralnymi.

Samorząd miejski ma oddziaływać na różne podmioty mające do czynienia z obiektami zabytkowymi, w tym także na mieszkańców, tak by wywoływać ich pożądane zachowanie prowadzące do realizacji zamierzonych celów.

Zakłada się, że w realizacji miejskiego programu opieki nad zabytkami dla miasta Gniezno wykorzystane zostaną następujące grupy instrumentów:

1. instrumenty prawne
 - a) przepisy prawne wynikające z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
 - b) programy określające politykę państwa i województwa w zakresie ochrony dziedzictwa

- kulturowego,
- c) miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego miasta oraz inne dokumenty określające strategię miasta,
- d) ustanawianie różnych form prawnej ochrony zabytków;
- 2. instrumenty finansowe
 - a) dotacje,
 - b) subwencje,
 - c) dofinansowania,
 - d) europejskie instrumenty finansowe (fundusze unijne);
- 3. instrumenty koordynacji
 - a) strategię rozwoju miasta,
 - b) plany rozwoju lokalnego,
 - c) programy prac konserwatorskich,
 - d) programy ochrony środowiska,
 - e) studia i analizy, koncepcje,
 - f) plany rewitalizacji;
- 4. instrumenty społeczne
 - a) edukacja kulturowa,
 - b) informacja,
 - c) współdziałanie z sąsiednimi jednostkami samorządu terytorialnego, diecezją, organizacjami pozarządowymi, stowarzyszeniami regionalnymi, ośrodkami naukowymi oraz właścicielami i posiadaczami obiektów;
- 5. instrumenty kontrolne
 - a) utworzenie w ramach organizacyjnych Urzędu Miejskiego w Gnieźnie Zespołu Koordynującego pracami realizującymi poszczególne zadania wynikające z ustaleń niniejszego programu – w skład Zespołu wchodzić będą następujące osoby:
Rafał Spachacz – Z-ca Prezydenta,
Małgorzata Suchecka – Dyrektor Wydziału Architektury i Urbanistyki,
Grzegorz Ostach – Dyrektor Wydziału Techniczno - Inwestycyjnego,
Telesfor Gościński – Dyrektor Wydziału Edukacji, Kultury i Sportu,
Piotr Wiśniewski – p.o. Dyrektora Miejskiego Centrum Edukacji i Promocji,
Grzegorz Budnik – Miejski Konserwator Zabytków.
 - b) aktualizacja bazy danych zawartych w gminnej ewidencji zabytków,
 - c) monitorowanie stanu zachowania i funkcjonowania środowiska kulturowego.

IX. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami miasta Gniezno

Monitoring polega na prowadzeniu stałej obserwacji procesów i zjawisk, które są istotne z punktu widzenia realizacji programu.

Za monitorowanie realizacji programu opieki nad zabytkami miasta Gniezno odpowiada Burmistrz Miasta, który co dwa lata będzie przedstawiał Radzie Miasta w Gnieźnie sprawozdanie z realizacji programu. Po 4 latach program powinien zostać

zaktualizowany i ponownie przyjęty przez Radę Miasta.

Do wykonania powyższego zadania utworzono Zespół Koordynujący monitorujący „Program opieki nad zabytkami Miasta Gniezno na lata 2009–2012” poprzez analizę stopnia jego realizacji. Monitorowanie przebiegu realizacji programu będzie ważnym elementem jego wdrażania. Przedmiotem monitoringu będą działania podejmowane przez miejskie władze wykonawcze w dziedzinie ochrony i opieki nad zabytkami (w ramach własnego budżetu miasta), jak i działania innych podmiotów w tym zakresie w oparciu o środki własne i inne środki finansowe.

X. Niektóre zewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami miasta Gniezno

Obowiązek dbania o stan zabytków ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na właścicieli i posiadaczy zabytków.

Wsparciem dla zadań z zakresu ochrony zabytków są zewnętrzne źródła dofinansowania udzielane zgodnie z obowiązującą ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Wśród zewnętrznych źródeł finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami wymieniły należy:

1. Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

a) dane adresowe:

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
Departament Ochrony Zabytków ul. Ksawerów 13 02-656 Warszawa,

b) witryna internetowa: <http://www.mkidn.gov.pl>,

c) dotacje udzielane na sporządzanie ekspertyz technicznych i konserwatorskich; przeprowadzanie badań konserwatorskich, architektonicznych lub archeologicznych; wykonywanie dokumentacji konserwatorskiej; opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich; wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego; sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz; zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku; stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku; odnowienie lub uzupełnienie tynków, okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki; odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności; odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych; modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, któ-

re posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności; wykonanie izolacji przeciwwilgociowej; uzupełnienie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych; działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu; zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych niezbędnych do wykonania wskazanych powyżej prac i robót przy zabytku, a także zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej – dotacje udzielane w ramach programu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Dziedzictwo kulturowe” (priorytet 1: Rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych; priorytet 4: Ochrona zabytków archeologicznych i priorytet 6: Ochrona zabytkowych cmentarzy);

d) podmioty uprawnione do występowania o dotację:

- osoby fizyczne posiadające tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego,
- jednostki samorządu terytorialnego spełniające warunek w zakresie tytułu prawnego do zabytku jak wyżej,
- inne jednostki organizacyjne spełniające warunek w zakresie tytułu prawnego do zabytku jak wyżej;

2. Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

a) dane adresowe:

Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków ul. Gołębia 2 61-834 Poznań,

b) witryna internetowa: <http://www.wosoz.bip-i.pl/public>,

c) dotacje udzielane na zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku; stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku; odnowienie lub uzupełnienie tynków, okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki; odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności; odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych; modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności; wykonanie

izolacji przeciwwilgociowej; uzupełnienie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych; działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu, a także zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej;

d) podmioty uprawnione do występowania o dotację:

- osoby fizyczne posiadające tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego,
- jednostki samorządu terytorialnego spełniające warunek w zakresie tytułu prawnego do zabytku jak wyżej,
- inne jednostki organizacyjne spełniające warunek w zakresie tytułu prawnego do zabytku jak wyżej;

3. Marszałka Województwa Wielkopolskiego

a) dane adresowe:

Marszałek Województwa Wielkopolskiego Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego Departament Kultury pl. Wolności 18 61-739 Poznań,

b) witryna internetowa: <http://www.bip.umww.pl>,

c) dotacje udzielane na prace wyszczególnione w pkt 1 lit. c;

d) podmioty uprawnione do występowania o dotację:

- organizacje pozarządowe w rozumieniu ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. Nr 96 poz. 873 z późniejszymi zmianami),
- osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego,
- stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, prowadzące działalność pożytku publicznego,
- jednostki organizacyjne podległe organom administracji publicznej lub przez nie nadzorowane;

4. Zarząd Powiatu Gnieźnieńskiego

a) dane adresowe:

Zarząd Powiatu Gnieźnieńskiego ul. Jana Pawła II 9/10, 62-200 Gniezno,

b) witryna internetowa: <http://www.powiat-gniezno.pl>,

c) dotacje udzielane na prace wyszczególnione w pkt 1,

d) podmioty uprawnione do występowania o dotację:

- osoby fizyczne posiadające tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego,
- jednostki organizacyjne z wyłączeniem jednostek samorządu terytorialnego, spełniające warunek w zakresie tytułu prawnego do zabytku jak wyżej,

5. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji Departament Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych Wydział Funduszu Kościelnego

a) dane adresowe:

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji Departament Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych Wydział Funduszu Kościelnego ul. Batorego 5, 02-591 Warszawa,

b) witryna internetowa: <http://www.mswia.gov.pl>,

c) dotacje udzielane na remonty i konserwację obiektów sakralnych o wartości zabytkowej w zakresie wykonywania podstawowych prac zabezpieczających obiekt (w szczególności remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie i odgrzybianie, izolacja, remonty i wymiana zużytej stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, odgromowej, przeciwłamaniowej, przeciwpożarowej itp.); nie finansuje się remontów i konserwacji obiektów towarzyszących (dzwonnice wolnostojących,

krzyży), ruchomego wyposażenia (obrazów, ikonostasów, stalli, epitafiów, szaf i naczyń liturgicznych, instrumentów muzycznych i dzwonów) oraz otoczenia świątyni, a także stałych elementów wystroju wnętrz (polichromii, fresków, witraży i posadzek),

d) podmioty uprawnione do występowania o dotację:

- osoby prawne Kościoła Rzymskokatolickiego,
- osoby prawne innych kościołów i związków wyznaniowych działających na podstawie ustaw o stosunku Państwa do kościołów oraz związków wyznaniowych,
- osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych wpisanych do rejestru kościołów i związków wyznaniowych, o którym mowa w art. 30 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (Dz.U. z 2005 r., Nr 231 poz. 1965 z późniejszymi zmianami).

Ponadto istnieją możliwości pozyskiwania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych na zadania inwestycyjne i społeczne do współfinansowania z funduszy krajowych i zagranicznych Unii Europejskiej.

Uwaga:

W/w źródła finansowania są wskazówką dla użytkowników obiektów zabytkowych i przedstawicieli władz samorządowych, w jakich instytucjach można pozyskiwać środki na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami.

3162

UCHWAŁA Nr XXXIX/444/2009 RADY MIASTA GNIEZNA

z dnia 16 września 2009 r.

w sprawie zmiany uchwały Nr XXI/238/2008 Rady Miasta Gniezna z dnia 29 września 2008 r. w sprawie określenia zasad i trybu udzielania dotacji ze środków budżetowych Miasta Gniezna na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego Nr 111 poz. 2040)

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001 r. Nr 142 poz. 1591 z późniejszymi zmianami), art. 81 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162 poz. 1568 z późniejszymi zmianami) oraz art. 176 ust. 3 ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz.U. Nr 249 poz. 2104 z późniejszymi zmianami) Rada Miasta Gniezna uchwala co następuje:

§1. Zmienia się treść uchwały Nr XXI/238/2008 Rady Miasta Gniezna z dnia 29 września 2008 r. w sprawie określenia zasad i trybu udzielania dotacji

ze środków budżetowych Miasta Gniezna na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego Nr 111 poz. 2040) w §4 ust. 1 w następujący sposób:

- Począwszy od 2010 roku wnioski o dotację składa się do Prezydenta Miasta Gniezna, za pośrednictwem Miejskiego Konserwatora Zabytków w Gnieźnie, poprzez Biuro Obsługi Interesantów Urzędu Miejskiego w Gnieźnie, ul. Lecha 6, w terminie do dnia 30 października każdego roku, poprzedzającego rok, w którym udzielona miała być dotacja.